

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

Проданова Л.В., Бочарова Ю.Г., Лижник Ю.Б.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ
ДИСЦИПЛІНИ
«ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ»**

Ступінь: бакалавр

Кривий Ріг
2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

Проданова Л.В., Бочарова Ю.Г., Лижник Ю.Б.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ
ДИСЦИПЛІНИ
«ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ»**

Ступінь: бакалавр

Затверджено на засіданні
кафедри економіки та міжнародних
економічних відносин
Протокол № 3
від «06» вересня 2022 р.

Схвалено навчально-методичною радою
ДонНУЕТ
Протокол № 2
від «27» жовтня 2022 р.

Кривий Ріг
2022

УДК 330.101
П 78

Проданова, Л. В.

Політична економія [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / Проданова Л.В., Бочарова Ю.Г., Лижник Ю.Б. Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. економіки та міжнародних економічних відносин. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2022. 100 с.

Методичні рекомендації призначені для здобувачів вищої освіти і включають інформацію щодо змісту модулів та тем дисципліни, планів семінарських занять, завдань з організації самостійної роботи та розподілу балів за видами робіт, що виконуються здобувачами протягом вивчення дисципліни.

УДК 330.101

© Проданова Л.В., Бочарова Ю.Г.,
Лижник Ю.Б, 2022

© Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла
Туган-Барановського, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
ЧАСТИНА 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
ЧАСТИНА 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	13
Змістовий модуль 1. Загальні закономірності економічного розвитку господарських систем	14
Змістовий модуль 2. Макроекономічний аналіз економічних процесів ринкової економіки	32
ЧАСТИНА 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ.....	49
Змістовий модуль 1. Загальні закономірності економічного розвитку господарських систем	50
Змістовий модуль 2. Макроекономічний аналіз економічних процесів ринкової економіки	70
ДОДАТКИ.....	92

ВСТУП

Політична економія є першою дисципліною, з якої здобувачі починають вивчати економічну теорію. Дана дисципліна формує у здобувачів явлення про найбільш глибоке і суттєве в економічних явищах і процесах суспільного життя як сьогодення, так і минулого ринкової економіки. Дисципліна має особливе значення для професійного становлення майбутніх економістів, є необхідним і дуже важливим базисом формування високоосвідченого фахівця з економічним мисленням сучасного типу, для якого бути освіченою людиною є об'єктивною необхідністю та природною потребою, одним із засобів орієнтування у часі і просторі. Оволодіння економічною наукою передбачає ґрунтовне знання історії господарської діяльності народів різних країн у різні періоди соціально-економічного розвитку, а також вивчення пізнавального досвіду минулих поколінь із дослідження суспільних проблем, який здійснює суттєвий вплив на формування сучасної теорії та політики. Таким чином, дисципліна «Політична економія» відіграє важливу роль у підготовці сучасних фахівців, закладає фундамент для розуміння принципів економічної науки, особливостей функціонування економічних систем.

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти сучасного наукового світогляду та системи спеціальних знань у сфері політичної економії.

Завдання дисципліни полягає в теоретичній і практичній підготовці здобувачів ВО у сфері політичної економії; формуванні вмінь та навичок: наукового обґрунтування та пояснення особливостей соціально-економічних відносин, що виникають на різних етапах розвитку людства, окремих країн, механізмів розвитку господарської діяльності, шляхів формування та етапів становлення соціально-орієнтованої економічної системи суспільства; застосування базових економічних законів, що склалися на різних етапах розвитку людського суспільства в процесі виробництва, розподілу, обміну й споживання матеріальних благ; аналізу, оцінки та прогнозування особливостей та перспективних напрямів виробництва, розподілу, обміну і споживання життєвих благ.

Предмет: система економічних відносин в господарській діяльності людства та їх взаємодії з неекономічними інститутами суспільства.

Після вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти будуть:

знати та розуміти основну економічну термінологію;

знати та розуміти основні економічні закони, принципи, закономірності функціонування і розвитку суспільного виробництва;

знати та розуміти способи і методи вирішення корінних проблем виробництва товарів і послуг, їх розподілу, обміну та споживання;

знати та розуміти загальні закономірності соціально-економічного розвитку;

знати та розуміти принципи функціонування ринкового механізму;

знати та розуміти чинники і наслідки макроекономічного розвитку господарських систем;

знати та розуміти основні засади формування і розвитку світового господарства і міжнародних економічних відносин;

уміти застосовувати наукові методи пізнання для дослідження господарської діяльності;

уміти аналізувати і прогнозувати причино-наслідкові зв'язки між економічними явищами і процесами;

уміти визначати критерії оптимізації поведінки суб'єктів господарювання;

уміти діагностувати економічний потенціал підприємства і національного господарства та ефективність його реалізації;

уміти обґрунтовувати критерії, принципи, закономірності соціально-економічного розвитку в умовах глобалізації;

уміти розробляти і презентувати пропозиції, щодо підвищення ефективності господарювання з урахуванням загальних і ситуаційних факторів.

Політична економія – гібридна дисципліна, яка поєднує аудиторну (28 годин лекцій та 28 годин практичних занять) та позааудиторну активності (Moodle), передбачає формування системи знань про механізм дії економічних законів, механізм використання їх людьми у процесі розвитку господарської діяльності та прийняття комплексу рішень під час становлення соціально-орієнтованої економічної системи суспільства.

ЧАСТИНА 1.
ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни денна/заочна форма навчання
Обов'язкова (для студентів спеціальності "назва спеціальності") / вибіркова дисципліна	Обов'язкова
Семестр (осінній / весняний)	осінній
Кількість кредитів	5
Загальна кількість годин	150
Кількість модулів	1
Лекції, годин	28 / 8
Практичні / семінарські, годин	28 / 8
Лабораторні, годин	-
Самостійна робота, годин	94 / 134
Тижневих годин для денної форми навчання:	
аудиторних	4
самостійної роботи студента	6,71
Вид контролю	екзамен

2. Програма дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти сучасного наукового світогляду та системи спеціальних знань у сфері політичної економії.

Завдання дисципліни полягає в теоретичній і практичній підготовці здобувачів ВО у сфері політичної економії; **формуванні вмінь та навичок:** наукового обґрунтування та пояснення особливостей соціально-економічних відносин, що виникають на різних етапах розвитку людства, окремих країн, механізмів розвитку господарської діяльності, шляхів формування та етапів становлення соціально-орієнтованої економічної системи суспільства; **застосування** базових економічних законів, що склалися на різних етапах розвитку людського суспільства в процесі виробництва, розподілу, обміну й споживання матеріальних благ; **аналізу, оцінки та прогнозування** особливостей та перспективних напрямів виробництва, розподілу, обміну і споживання життєвих благ.

Предмет: система економічних відносин в господарській діяльності людства та їх взаємодії з неекономічними інститутами суспільства.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

Тема 1. Предмет і метод політичної економії. Економічні потреби і виробничі можливості суспільства. Економічні інтереси.

Тема 2. Економічна система суспільства. Відносини власності.

Тема 3. Форми організації суспільного виробництва.

Тема 4. Теорія грошей і грошовий обіг.

Тема 5. Ринок: суть, функції та умови формування.

Тема 6. Поняття структури та інфраструктури ринку. Ринки виробничих ресурсів.

Тема 7. Конкуренція і монополія

Тема 8. Витрати виробництва і доходи підприємства. Підприємство і підприємництво в умовах ринкового господарювання.

Тема 9. Особливості аграрних відносин підприємництва в умовах ринкового господарювання.

Тема 10. Розподіл доходів

Тема 11. Форми суспільного продукту в процесі відтворення

Тема 12. Економічне зростання та його чинники. Економічні цикли.

Тема 13. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх державне регулювання.

Тема 14. Форми і методи державного регулювання економіки.

3. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				
	усього	у тому числі			
		лекц.	пр./сем.	лаб.	СРС
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Загальні закономірності економічного розвитку господарських систем					
Тема 1. Предмет і метод політичної економії. Економічні потреби і виробничі можливості суспільства. Економічні інтереси.	11	2	2	-	7
Тема 2. Економічна система суспільства. Відносини власності.	10	2	2	-	6
Тема 3. Форми організації суспільного виробництва.	10	2	2	-	6
Тема 4. Теорія грошей і грошовий обіг.	11	2	2	-	7
Тема 5. Ринок: суть, функції та умови формування.	10	2	2	-	6
Тема 6. Поняття структури та інфраструктури ринку. Ринки виробничих ресурсів.	11	2	2	-	7
Тема 7. Конкуренція і монополія	11	2	2		7
Разом за змістовим модулем 1	74	14	14		46
Змістовий модуль 2. Макроекономічний аналіз економічних процесів ринкової економіки					
Тема 8. Витрати виробництва і доходи підприємства. Підприємство і підприємництво в умовах ринкового господарювання.	11	2	2		7
Тема 9. Особливості аграрних відносин підприємництва в умовах ринкового господарювання.	11	2	2		7

1	2	3	4	5	6
Тема 10. Розподіл доходів	10	2	2		6
Тема 11.. Форми суспільного продукту в процесі відтворення	11	2	2	-	7
Тема 12. Економічне зростання та його чинники. Економічні цикли.	11	2	2	-	7
Тема 13. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх державне регулювання.	11	2	2	-	7
Тема 14. Форми і методи державного регулювання економіки.	11	2	2	-	7
Разом за змістовим модулем 2	76	14	14	0	48
Усього годин	150	28	28	0	94

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Вид та тема семінарського заняття	Кількість годин
1	Семінар запитань і відповідей Предмет і метод політичної економії. Економічні потреби і виробничі можливості суспільства. Економічні інтереси.	2
2	Семінар з вирішенням практичних завдань Економічна система суспільства. Відносини власності.	2
3	Семінар з вирішенням практичних завдань Форми організації суспільного виробництва.	2
4	Семінар з вирішенням практичних завдань Теорія грошей і грошовий обіг.	2
5	Семінар з вирішенням практичних завдань. Ринок: суть, функції та умови формування.	2
6	Семінар з вирішенням практичних завдань Поняття структури та інфраструктури ринку. Ринки виробничих ресурсів.	2
7	Семінар з вирішенням практичних завдань Конкуренція і монополія	2
8	Семінар з вирішенням практичних завдань Витрати виробництва і доходи підприємства. Підприємство і підприємництво в умовах ринкового господарювання.	2
9	Семінар з вирішенням практичних завдань Особливості аграрних відносин підприємництва в умовах ринкового господарювання.	2
10	Семінар з вирішенням практичних завдань Розподіл доходів.	2
11	Семінар з вирішенням практичних завдань Форми суспільного продукту в процесі відтворення.	2
12	Семінар з вирішенням практичних завдань Економічне зростання та його чинники. Економічні цикли.	2
13	Семінар з вирішенням практичних завдань Зайнятість, відтворення робочої сили та їх державне регулювання.	2
14	Семінар з вирішенням практичних завдань Форми і методи державного регулювання економіки.	2
Разом		28

5. Розподіл балів, які отримують студенти

- вид контролю: екзамен

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ, рівень сформованості компетентностей студента оцінюються у випадку проведення екзамену: впродовж семестру (50 балів) та при проведенні підсумкового контролю – екзамену (50 балів).

Оцінювання студентів протягом семестру (очна форма навчання)

№ теми практичного заняття	Аудиторна робота					Позаауди торна робота	Сума балів
	Тестові завдан- ня	Ситуацій- ні завдання, задачі	Обговорення теоретичних питань теми	Індиві- дуальне завдання	ПМК	Завдання для самостійного виконання	
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1							
Тема 1	1	1	1	-	-	-	3
Тема 2	1	1	1	-	-	-	3
Тема 3	1	1	1	-	-	-	3
Тема 4	1	1	1	-	-	-	3
Тема 5	1	1	1	-	-	-	3
Тема 6	1	1	1	-	-	-	3
Тема 7	1	1	1	-	3	1	7
Разом змістовий модуль 1	7	7	7	0	3	1	25
Змістовий модуль 2							
Тема 8	1	1	1	-	-	-	3
Тема 9	1	1	1	-	-	-	3
Тема 10	1	1	1	-	-	-	3
Тема 11	1	1	1	-	-	-	3
Тема 12	1	1	1	-	-	-	3
Тема 13	1	1	1	-	-	-	3
Тема 14	1	1	1	-	3	1	7
Разом змістовий модуль 2	7	7	7	0	3	1	25
Разом							50

**Оцінювання студентів протягом семестру
(заочна форма навчання)**

Поточне тестування та самостійна робота			Підсумковий тест (екзамен)	Сума в балах
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Індивідуальне завдання	50	100
15	15	20		

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами екзамену та за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	3, «задовільно»
60-69	E	
35-59	FX	2, «незадовільно»
0-34	F	

**ЧАСТИНА 2.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ЗАГАЛЬНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ

Семінар 1 «Предмет і метод політичної економії. Економічні потреби і виробничі можливості суспільства.»

Семінар з вирішенням практичних завдань

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Зародження економічних знань.
2. Основні історичні етапи розвитку економічної науки.
3. Предмет політичної економії.
4. Цілі і завдання політичної економії.
5. Структура політичної економії.
6. Функції політичної економії.
7. Методологія політичної економії.
8. Методи пізнання економічних процесів.
9. Економічні категорії та економічні закони, їхні особливості.
10. Взаємозв'язок політичної економії з іншими економічними науками.
11. Сутність економічних потреб суспільства.
12. Структура і класифікація економічних потреб суспільства.
13. Економічний закон зростання потреб.
14. Продукт виробництва як засіб задоволення потреб.
15. Корисність продукту.
16. Загальна і гранична корисність.
17. Закон спадної граничної корисності.
18. Структура суспільного виробництва.
19. Основні фактори та показники ефективності суспільного виробництва.
20. Виробничі можливості суспільства та проблема економічного вибору.
21. Виробнича функція.
22. Виробництво і науково – технічний прогрес.
23. Місце і роль людини в процесі суспільного виробництва.

2. Індивідуальне тестування

3. Вирішення задач.

Задача 1.

Загальна і гранична корисність товарів А, В, С представлені в таблиці. Заповніть пропущені місця у таблиці.

Кількість товару	А		В		С	
	TU	MU	TU	MU	TU	MU
1	...	20	19	...	22	...
2	...	15	30	10
3	...	12	38	...	39	...
4	...	8	43	...	44	...
5	...	6	45	3

Задача 2.

У споживача є 3 пакети молока. Умовна гранична корисність кожного пакета визначається: 1-го – 10 од.; 2-го – 8 од.; 3-го – 6 од.

Визначити загальну корисність запасу молока. Відобразити графічно криву загальної і криву граничної корисності.

Задача 3.

Студенту подарували 50 грн. і він вирішує, що придбати: касету або фотоплівку. Ціна відеокасети складає 10 грн., а фотоплівки – 5 грн. Гранична корисність цих товарів наведена у таблиці. Визначити, який набір товарів йому слід придбати, щоб максимізувати корисність.

Кількість	Відеокасета	Фотоплівка
1	35	20
2	30	15
3	20	14
4	10	10
5	1	1

Задача 4.

В країні виробляється тільки 2 товари – велосипеди і пральні машини. Всі наявні ресурси використовуються повністю. Варіанти виробничих можливостей наведені в таблиці. Накреслити криву виробничих можливостей. Знайти на графіку точки М (80 велосипедів і 30 пральних машин) та N (30 велосипедів і 20 пральних машин). Поясніть, про що говорять ці точки.

Варіанти вибору	Велосипеди, шт.	Пральні машини, шт.
А	100	0
В	90	10
С	75	20
Д	55	30
Е	0	40

Задача 5.

У I цеху за день можна виготовити 150 кг печива або 300 кг цукерок, у II цеху – 180 кг печива або 450 кг цукерок. Визначити альтернативну вартість виробництва 1 кг печива і 1 кг цукерок у кожному цеху. Побудувати криву виробничих можливостей.

Задача 6.

Визначте правильно основні праці авторів та дати їх перших видань:

Автор		Праця		Дата першого видання	
а	А. Сміт	а	«Загальна теорія зайнятості, процента та грошей»	а	1776
б	К. Маркс	б	«Дослідження про природу та причини багатства народів»	б	1936
в	А. Маршал	в	«Капітал»	в	1890
г	Дж. Кейнс	г	«Принципи економічної науки»	г	1867
д	А. Монкретьєн	д	«Про виправлення монет»	д	1615

Задача 7.

Знайдіть відповідність:

№	Економічна категорія	№	Визначення економічної категорії
1	Позитивна економіка	1	При дослідженні явища необхідно відмежуватися від випадкових, скороминущих моментів і виділити міцне, стає, типове
2	Предмет політичної економії	2	Метод міркування від загального до окремого
3	Наукова абстракція	3	Метод наукового дослідження, за допомогою якого на основі подробиць, окремих факторів формулюються загальні положення, принципи
4	Дедукція	4	Наука, яка досліджує соціально-економічний спосіб виробництва, його економічні закони у взаємозв'язку з продуктивними силами
5	Синтез	5	Виходить з того, якими повинні бути економічні відносини та процеси відповідно до інтересів економічної системи
6	Економічна політика	6	Процес розумового або фактичного розкладання цілого на складові частини
7	Економічні закони	7	Розробка й втілення в життя системи господарських заходів, скерованих на розвиток і підвищення ефективності виробництва
8	Індукція	8	Стійкі, істотні, причинно-наслідкові зв'язки і взаємозалежності між явищами і процесами економічного життя
9	Нормативна економіка	9	Узагальнюючі поняття, що виражають суттєві ознаки економічних явищ і процесів
10	Аналіз	10	Поєднання різних елементів предмету в єдине ціле
11	Економічна категорія	11	Констатація причин і наслідків економічних явищ без їх оцінювання відповідно до інтересів суспільства

4. Темати для підготовки рефератів:

1. Зародження і розвиток політичної економії.
2. Основні напрямки, школи і течії в політичній економії. Предмет курсу.
3. Методи пізнання політекономії.
4. Функції політекономії.

5. Закони, категорії та принципи політекономії.
6. Меркантилізм: загальне поняття
7. Погляди фізіократів
8. Класична школа економіки
9. Марксистський напрям: загальне поняття
10. Маржиналізм: загальне поняття
11. Неокласицизм: загальне поняття
12. Кейнсіанство: загальне поняття
13. Інституціоналізм: загальне поняття
14. Неокласичний синтез: загальне поняття
15. Діалектичний метод – загальна характеристика методу
16. Єдність історичного і логічного – загальна характеристика методу
17. Аналіз і синтез – загальна характеристика методу
18. Індукція – загальна характеристика методу
19. Дедукція – загальна характеристика методу
20. Економічне моделювання – загальна характеристика методу
21. Економічний експеримент – загальна характеристика методу
22. Статистичний метод – загальна характеристика методу
23. Позитивний аналіз – загальна характеристика методу
24. Нормативний аналіз – загальна характеристика методу
25. Теоретична функція політекономії
26. Практична функція політекономії
27. Методологічна функція політекономії
28. Прогностична функція політекономії
29. Основні історичні етапи розвитку економічної науки.
30. Предмет політичної економії.
31. Цілі і завдання політичної економії.
32. Структура політичної економії.
33. Функції політичної економії.
34. Методологія політичної економії.
35. Методи пізнання економічних процесів.
36. Економічні категорії та економічні закони, їхні особливості.
37. Взаємозв'язок політичної економії з іншими економічними науками.
38. Сутність економічних потреб суспільства.

Семінар 2 «Економічні інтереси. Економічна система суспільства.»

Семінар з вирішенням практичних завдань

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Економічні інтереси.
2. Взаємозв'язок потреб, інтересів і виробництва.
3. Класифікація типів економічних систем.
4. Продуктивні сили як матеріальна основа економічної системи.

5. Сутність і структура економічних відносин.
6. Єдність продуктивних сил та економічних відносин.
7. Трансформаційна економіка та її особливості.

2. Індивідуальне тестування.

Задача 1.

Знайдіть відповідність:

№	Економічна категорія	№	Визначення економічної категорії
1	Праця як процес	1	Усвідомлене прагнення економічних суб'єктів до задоволення власних потреб, об'єктивні спонукальні мотиви їхньої господарської діяльності
2	Ефективність виробництва	2	Відображає внутрішньо необхідні, суттєві й сталі зв'язки між виробництвом і споживанням, потребами та існуючими можливостями їхнього задоволення
3	Виробнича функція	3	Показує максимально можливий обсяг виробництва певного конкретного товару або виду послуг за наявних ресурсів і знань, які є у розпорядженні конкретної економіки, і визначених обсягах виробництва інших товарів і послуг
4	Закон зростання потреб	4	Відносини між людьми, які формуються у процесі виробництва, розподілу, обміну й споживанні
5	Виробничі відносини	5	Інструменти, знаряддя, за допомогою яких люди обробляють предмет праці, виробляючи з нього необхідні засоби існування
6	Потреби	6	Сукупність особистих і речових факторів виробництва в їх взаємодії та взаємозв'язку
7	Предмети праці	7	Формалізоване співвідношення, що відображає залежність між сукупними витратами факторів виробництва і максимальним обсягом випуску продукції
8	Продуктивні сили	8	Об'єктивна необхідність будь-чого задля підтримання життєдіяльності і розвитку людини, колективу, нації, суспільства; внутрішній збудник активності
9	Засоби праці	9	Те, на що спрямована діяльність людини, з чого вона виробляє необхідні матеріальні блага
10	Виробництво	10	Чинники, які забезпечують перетворення речовин природи відповідно до потреб людей, створюють матеріальні та духовні блага і визначають зростання продуктивності суспільної праці
11	Економічні інтереси	11	Відбувається зміна зовнішньої природи блага, накопичуються знання, досвід, підвищується кваліфікація людини.
12	Засоби виробництва	12	Людська діяльність, спрямована на створення матеріальних і нематеріальних благ, необхідних для їх існування та розвитку

Задача 2

Вартість основних фондів підприємства – 100 тис. грн. Чисельність його працюючих – 600 чоловік. Обсяг чистої продукції – 1200 тис. грн. Визначити продуктивність праці, фондівіддачу та фондомісткість.

Задача 3

Розрахуйте, на скільки відсотків збільшився обсяг випущеної продукції малого підприємства, якщо внаслідок введення в експлуатацію нового верстата фондівдача збільшилася на 25%. Вартість капітального обладнання до реконструкції становила 10 тис. грн., а після реконструкції – 12 тис. грн.

Задача 4.

Підприємство має у своєму розпорядженні ресурси в обсязі 100 одиниць. Для виробництва однієї одиниці товару А потрібно дві одиниці ресурсів, товару Б – 5 одиниць ресурсів. За наведеними нижче комбінаціями випуску двох продуктів визначте ефективний, неефективний і неможливий варіанти виробництва, обґрунтувавши свій вибір відповідними розрахунками:

- а) 10 одиниць товару А і 16 одиниць товару Б;
- б) 20 одиниць товару А і 12 одиниць товару Б;
- в) 30 одиниць товару А і 10 одиниць товару Б;
- г) 40 одиниць товару А і 2 одиниць товару Б;
- д) 35 одиниць товару А і 3 одиниць товару Б.

4. Темы для підготовки рефератів:

1. Економічні потреби суспільства, їх суть та структура
2. Піраміда Маслоу.
3. Класифікація потреб.
4. Блага та ресурси, порівняння понять.
5. Економічний закон зростання потреб.
6. Корисність продукту.
7. Об'єктивна та суб'єктивна корисність.
8. Загальна і гранична корисність.
9. Закон спадної граничної корисності.
10. Правило максималізації корисності
11. Економічні інтереси. Суть та класифікація.
12. Шляхи поєднання економічних інтересів
13. Основні риси виробництва та їх пояснення
14. Виробничі ресурси.
15. Фактори виробництва.
16. Шляхи збільшення виробничих можливостей суспільства
17. Крива виробничих можливостей
18. Межа виробничих можливостей та шляхи їх збільшення.
19. Виробництво і науково – технічний прогрес.
20. Місце і роль людини в процесі суспільного виробництва.
21. Економічна система: сутність, структура.
22. Основні типи економічні системи
23. Продуктивні сили та економічні відносини.
24. Відносини власності: сутність, функції, форми і типи.
25. Світові тенденції розвитку відносин власності.
26. Класифікація типів економічних систем.

27. Економічні відносини: сутність і структура.
28. Єдність продуктивних сил та економічних відносин.
29. Трансформаційна економіка та її особливості.
30. Функції власності

Семінар 3 «Відносини власності. Форми організації суспільного виробництва»

Семінар з вирішенням практичних завдань

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Поняття відносин власності.
2. Сутність і значення відносин власності в економічному житті суспільства.
3. Теорія прав власності.
4. Типи, форми і види власності.
5. Еволюція видів власності.
6. Сучасні світові тенденції розвитку відносин власності.
7. Необхідність і шляхи розвитку відносин власності у трансформаційній економіці.
8. Закон України «Про власність».
9. Форми суспільного господарства.
10. Натуральне господарство та його основні риси.
11. Товарне виробництво: умови, причини виникнення та форми.
12. Просте і розвинуте (капіталістичне) товарне виробництво.
13. Товар і його властивості.
14. Теорії вартості (цінності) товару.
15. Закон вартості, його сутність та функції.

2. Індивідуальне тестування.

3. Вирішення задач

Задача 1.

За десятигодинний робочий день робітник виготовляє 10 деталей. Як зміниться величина вартості однієї деталі, якщо:

- А. продуктивність праці зросте в 2 рази;
- б) інтенсивність праці зросте в 2 рази.

Задача 2

Початкове рівняння обміну: 18 олівців = 50 зошитів. Як зміниться мінова вартість товарів, якщо:

- 1) вартість олівців збільшиться в 2 рази;
- 2) вартість зошитів зменшиться в 2 рази;
- 3) вартість олівців зменшиться в 2 рази, а вартість зошитів збільшиться в 2 рази;

4) вартість олівців збільшиться в 2 рази, а вартість зошитів зменшиться в 2 рази.

Задача 3.

Знайдіть відповідність:

№	Економічна категорія	№	Визначення
1	2	3	4
1.	Власність	1.	Перехід прав власності від однієї особи до іншої
2.	Привласнення	2.	Як правило, це неповне, часткове привласнення. Це власність, що функціонує за умов, які визначаються власником (наприклад, оренда, концесія)
3.	Відчуження	3.	Прийняття рішень власником або його повно-важним представником з приводу функціонування об'єкта власності, його умов для виробників, продаж перетворення в інший об'єкта, об'єкт і інше в межах, дозволених власником
4.	Володіння	4.	Застосування об'єкта власності у відповідності з його призначенням
5.	Розпорядження	5.	Зняття з держави функцій прямого господарського управління, передачу відповідних повноважень на рівень підприємств, але без зміни характеру власності
6.	Користування	6.	Перехід державної власності у власність окремих громадян, трудових колективів, юридичних осіб або виникнення на базі державних підприємств різноманітних змішаних форм власності
7.	Роздержавлення	7.	Відносини привласнення, при яких економічний суб'єкт відособлено і незалежно від інших здійснює функції володіння, розпорядження, користування.
8.	Приватизація	8.	Власність, що передбачає спільне володіння, розпорядження і виключає індивідуальне. В господарській практиці вона виступає в формі державної й колективної власності.
9.	Приватна власність	9.	Процес привласнення різних об'єктів власності колективом фізичних або юридичних осіб у всіх сферах суспільного відтворення.
10.	Суспільна власність	10.	Привласнення державою засобів виробництва, інтелектуальної власності, частини національного доходу та інших об'єктів у всіх сферах суспільного відтворення.
11.	Колективна власність	11.	Відносини між людьми щодо привласнення засобів виробництва та життєвих благ, що створюються з їх допомогою.
12.	Державна власність	12.	Конкретний суспільний спосіб оволодіння, придбання об'єкта власності.

Задача 4.

За десятигодинний робочий день робітник виготовляє X деталей. На основі даних, поданих у таблиці 1 визначити, як зміниться величина вартості однієї деталі, якщо:

А. продуктивність праці зростає в 2 рази;

В. інтенсивність праці зростає в 2 рази.

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення X	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110

Задача 5.

Початкове рівняння обміну: 1 кг. борошна = X кг. картоплі. На основі даних, поданих у таблиці 2 визначити, як зміниться мінова вартість товарів, якщо:

- A. вартість борошна збільшиться в 2 рази;
- B. вартість картоплі зменшиться в 2 рази;
- C. вартість борошна зменшиться в 2 рази, а вартість картоплі збільшиться в 2 рази;
- D. вартість борошна збільшиться в 2 рази, а вартість картоплі зменшиться в 2 рази.

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення X	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

4. Теми для підготовки рефератів:

1. Відносини власності: значення в економічному житті суспільства.
2. Теорія прав власності.
3. Типи, форми і види власності, їх еволюція.
4. Сучасні світові тенденції розвитку відносин власності.
5. Історія розвитку відносин власності.
6. Товарне виробництво.
7. Товар і його властивості.
8. Теорії вартості.
9. Закон вартості і його роль в розвитку товарного виробництва.
10. Функції закону вартості.
11. Натуральне господарство, його властивості
12. «Товарне виробництво» і «товарна форма господарювання» – порівняння понять
13. Економічна відособленість товаровиробників
14. Відплатність товаровиробників
15. Бартерне господарство
16. Грошове господарство
17. Просте і підприємницьке товарне виробництво
18. Товарне виробництво із стабільною поновлюваною номенклатурою товарів
19. Товарне виробництво з безперервно поновлюваною номенклатурою товарів
20. Суспільна споживна вартість та мінова вартість
21. Індивідуальна і суспільно необхідна праця й відповідно індивідуальна і суспільна вартість товару
22. Проста та складна праця
23. Абстрактна та конкретна праця
24. Поняття праці та її складові

25. Вплив науково-технічного прогресу на працю
26. Приватна і суспільна праця
27. Поняття цінності
28. Теорія витрат виробництва
29. Теорія трудової вартості
30. Теорія трьох факторів виробництва
31. Еволюція теорії вартості
32. Конкурентна боротьба та її вплив на економічні процеси та ціну товару
33. Зростання продуктивності праці та її наслідки
34. Стихийний характер закону вартості
35. Галузеві особливості попиту та пропозиції

Семінар 4 «Теорія грошей і грошовий обіг» ***Семінар з вирішенням практичних завдань***

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Теоретичні концепції виникнення і сутності грошей.
2. Розвиток форм обміну та походження грошей.
3. Функції грошей та їхня еволюція.
4. Грошовий обіг та його закони.
5. Грошові агрегати.
6. Грошова система як механізм організації грошового обігу.
7. Структурні елементи грошової системи.
8. Політекономічна сутність інфляції.
9. Причини інфляції.
10. Види інфляції.
11. Соціально-економічні наслідки інфляції.

2. Індивідуальне тестування.

3. Вирішення задач

Задача 1.

Розрахуйте грошові агрегати (M_0 , M_1 , M_2 , M_3 , L), якщо:

- A. готівкові гроші – 3700 од.;
- B. великі строкові внески – 7800 од.;
- C. невеликі строкові внески – 8200 од.;
- D. чекові внески – 5300 од.;
- E. дорожні чеки – 6500 од.;
- F. державні активи, що легко реалізуються – 10000 од.

Задача 2.

Визначте швидкість обігу грошей, якщо кількість грошей в обігу становить 5 млн. грн.; рівень цін – 150%; сукупний випуск продукції – 8 млн. фізичних

одиниць. Поясніть, яким чином зміниться швидкість обігу грошей, якщо кількість грошей зменшиться у 2 рази.

Задача 3.

Поясніть, як повинна змінитись кількість грошей в економіці, якщо протягом року рівень цін виріс в 1,2 рази, обсяг виробництва збільшився на 1/5, а швидкість обігу грошей зменшилась на 5%.

Задача 4.

Сума цін товарів складає 120 млрд. грн. Сума цін товарів, які продані із відстрочкою платежу – 30 млрд. грн., бартер – 20 млрд. грн., платежі, по яких настав строк сплати – 10 млрд. грн. Кожна грошова одиниця впродовж року обертається 10 раз.

- 1) визначте кількість грошей, необхідних для обігу товарів;
- 2) поясніть, як зміняться ціни, якщо в обіг буде випущено 16 млрд. грн.

Задача 5.

Ринковий кошик складається з 1 банана та 2 апельсинів. Ціни на товари подані у таблиці. Розрахуйте індекс цін.

Показник	Кількість у ринковому кошику, шт.	Ціна в 2019 р., грн.	Ціна в 2020 р., грн.
Банани	1	2	3
Апельсини	2	4	5
Вартість кошика, (грн.)			
Індекс, (%)			

Задача 6.

За даними таблиці розрахувати темп інфляції для кожного року і кількість років, необхідних для подвоєння інфляції.

Рік	Індекс цін, %
2001	100
2002	112
2003	123
2004	129

4. Тематики для підготовки рефератів:

1. Функції грошей, порівняння
2. Види грошей
3. Функція грошей як міри вартості
4. Функція грошей як засобу обігу
5. Функція грошей як засобу платежу
6. Функція грошей як світових грошей
7. Функція грошей як засобу нагромадження

8. Структура грошового обігу
9. Поняття масштабу цін
10. Грошова система: поняття, риси, історія розвитку
11. Типи грошових систем
12. Система обігу металевих грошей
13. Система обігу кредитних і паперових грошей
14. Біметалізм та монометалізм
15. Кількість грошей в обігу
16. Поняття інфляції
17. Причини інфляції
18. Наслідки інфляції
19. «Рівняння обміну» Фішера
20. Концепція Фрідмена
21. Крива О. Філіпса
22. Грошові агрегати, їх види
23. Обчислення грошових агрегатів
24. Агрегат M0 та M1
25. Агрегати M2 та M3
26. Агрегати M3 та M4
27. Монетаризм. Представники. Сутність теорії
28. Купівельна сила грошей
29. Історія походження грошей
30. Відносна й еквівалентна форми вартості
31. Грошова форма вартості
32. Кредитні гроші, їх особливості
33. Банкнота: поняття, відмінність від паперових грошей
34. Електронні гроші
35. Валютні курси

Семінар 5 «Ринок: суть, функції та умови формування»
Семінар з вирішенням практичних завдань

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Сутність та умови виникнення ринку.
2. Функції ринку.
3. Класифікація ринків.
4. Попит і фактори, що визначають ринок.
5. Закон попиту.
6. Еластичність попиту.
7. Пропозиція і фактори, що визначають попит.
8. Закон пропозиції.
9. Еластичність пропозиції.
10. Ціна рівноваги і механізм формування.

2. Індивідуальне тестування

3. Вирішення задач

Задача 1.

За даними таблиці розрахуйте ринковий попит та побудуйте його графік. Поясніть, як зміниться ринковий попит, якщо попит споживача В зменшиться у 2 рази

Ціна, грн./шт.	Величина попиту, шт.			
	Споживач А	Споживач В	Споживач С	Ринковий попит
5	0	2	1	
4	1	4	2	
3	2	6	3	
2	3	8	4	
1	4	10	6	

Задача 2.

Використовуючи дані таблиці, визначити:

- 1) ціну ринкової рівноваги товару;
- 2) величину дефіциту або надлишку за ціни 3 грн.;
- 3) величину дефіциту або надлишку за ціни 8 грн.;
- 4) покажіть на графіку рух кривої попиту, якщо зростуть ціни на товари-доповнювачі;
- 5) покажіть на графіку рух кривої пропозиції, якщо збільшаться податки на прибуток підприємств.

Ціна, грн.	Пропозиція, тис. шт.	Попит, тис. грн.
11	150	110
8	140	120
6	130	130
4	100	145
3	45	165

Задача 3.

В таблиці 1. наведені показники торгівлі бутербродами в студентській їдальні.

Таблиця 1 – Показники торгівлі бутербродами в студентській їдальні

Ціна 1-го бутерброда, грн.	3,50	3,10	2,70	2,30	1,90	1,50	1,10
Кількість проданих одиниць, тис. шт.	10	20	30	40	50	60	70
Торгова виручка, грн.							
Коефіцієнт еластичності							

- А. накресліть графік попиту на бутерброди за даних цін і кількості продажу;
- В. визначте за якої ціни торгова виручка буде максимальною;
- С. заповніть графу коефіцієнта цінової еластичності попиту на бутерброди.

Задача 4.

Розрахуйте ціну рівноваги і рівноважний обсяг продукції, якщо графіки попиту і пропозиції мають такі вирази: $Q_d=2+0,5p$; $Q_s=10-0,5p$.

Задача 5.

Розрахуйте на скільки гривні зросте рівноважна ціна товару після введення податку в розмірі 3,6 грн. з одиниці товару, якщо відомо, що попит і пропозиція на ринку визначаються такими рівняннями: $Q_p = 100 - p$; $Q_s = -80 + 5p$.

Задача 6.

Розрахуйте на скільки відсотків зросла ціна товару, якщо за ціною 10 грн. продавалося 600 одиниць, а після підвищення ціни обсяг продажу зменшився на 75 одиниць, еластичність попиту за ціною дорівнює 0,5.

4. Темы для підготовки рефератів:

1. Сутність ринку, суб'єкти, об'єкти
2. Функції ринку
3. Ціноутворююча та відтворювальна функції ринку
4. Контролююча та регулююча функції ринку
5. Інформаційна функція, функції посилення конкуренції та санації
6. Суб'єкти й об'єкти ринкових відносин.
7. Інфраструктура як умова функціонування ринку.
8. Забезпечувальна функція інфраструктури
9. Регулююча функція інфраструктури
10. Основні елементи інфраструктури ринку.
11. Ринковий механізм і його елементи.
12. Загальна характеристика моделей ринку.
13. Роль конкуренції в ринковій економіці
14. Функції конкуренції
15. Форми конкуренції
16. Економічні наслідки монополії.
17. Антимонопольна політика України.
18. Ціна попиту, ціна пропозиції, ціна рівноваги – формування та порівняння
19. Закон попиту і пропозиції
20. Досконала та недосконала конкуренція
21. Типи недосконалої конкуренції
22. Внутрішньогалузева конкуренція
23. Негативні наслідки конкуренції
24. Ринок вільної (досконалої) конкуренції
25. Монопольний ринок
26. Чиста монополія, двостороння монополія приклади
27. Монопсонія, дуопролія, приклади
28. Ринок монополістичної конкуренції
29. Ринок олігополії
30. Графік попиту, побудова

31. Графік пропозиції, побудова
32. Визначення точки рівноваги попиту та пропозиції

**Семінар 6 «Поняття структури та інфраструктури ринку.
Ринки виробничих ресурсів»
Семінар з вирішенням практичних завдань**

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Інфраструктура ринку: сутність, елементи, функції.
2. Ринок економічних ресурсів.
3. Товарний ринок у загальній економічній структурі.
4. Ринок праці та особливості його функціонування.
5. Ринок природних ресурсів.
6. Рента і її форми.
7. Ринок грошей і його вплив на реальний сектор економіки.
8. Кредитний ринок, його об'єкти і суб'єкти.
9. Природа позичкового процента.
10. Ринок цінних паперів.

2. Індивідуальне тестування

3. Вирішення задач

Задача 1.

Площа земельних угідь складає 120 га. Попит на землю задається рівнянням: $Q_d = 180 - 3 \cdot R$, де R - ставка ренти у грн. за один га, а Q_d – площа використовуваної землі. Ставка банківського відсотку 10%. Визначити рівноважну ставку ренти і ціну одного гектара землі.

Задача 2.

Фермер-орендатор отримує 20% прибутку на 50 тис. доларів вкладеного в землю капіталу. Величина додаткового продукту, який отриманий після реалізації продукції, складає 30 тис. доларів. Визначити величину ренти, яку отримує власник землі.

Задача 3.

Пропозиція праці певної галузі описується рівнянням $Q_s = 200W$, а галузевий попит на послуги праці описується рівнянням $Q_d = 1200 - 100W$, де W – денна ставка заробітної плати, а Q – кількість робітників. Побудуйте на графіку криві попиту та пропозиції праці, визначте рівноважну кількість зайнятих та рівноважну ставку заробітної плати. Припустимо, що під впливом профспілок уряд встановить мінімальну ставку заробітної плати робітників на рівні 6 грн. на день. Визначте кількість робітників, яка в цьому випадку залишиться без роботи.

Задача 4.

Визначте, на скільки відсотків зросла реальна заробітна плата, якщо у 2006 році номінальна заробітна плата дорівнювала 1000 грн., у 2005 році реальна заробітна плата дорівнювала 800 грн., ціни за рік зросли на 15%.

Задача 5.

Комерційний банк має вклади (депозити) від клієнтів на суму 3 млн. гривень і сплачує 10% по вкладах. Він надав кредитів на суму 2,5 млн. гривень і бере за кредит 15%. Яким буде прибуток банку? Поясніть, скориставшись цим прикладом, роль банку у функціонуванні ринку капіталів.

Задача 6.

Весь капітал банку складає 2 млрд. доларів, у т.ч. власний капітал – 200 млн. доларів. Банківський відсоток дорівнює 5%, позичковий відсоток дорівнює 12%. Витрати на ведення банківської діяльності – 40 млн. доларів. Розрахувати масу і норму прибутку банку, якщо сума кредитів складає 1,6 млрд. доларів.

Задача 7.

Розрахуйте, яку кількість грошей у вигляді кредитів два банки – «Надра» і «Приватбанк» – можуть надати клієнтам, якщо норма резервування дорівнює 16%. Банк «Надра» залучив на депозити 126 млн. грн., а «Приватбанк» – 310 млн. грн.

Задача 8.

Розрахуйте в мільйонах гривень обсяг залучених на депозити коштів клієнтів банку, якщо ставка відсотка за депозитами – 10%, ставка відсотка за кредитами – 6%. Видавши всі можливі кошти в кредит, банк одержав прибуток 34,6 млн. грн.

Задача 9.

У день народження студенту подарували 500 грн. Він знав, що банк А пропонує 20%-ві внески з нарахуванням складних відсотків, а банк Б – 25% річних по простих відсотках. Поясніть у який банк потрібно покласти гроші, і скільки він зможе одержати там через п'ять років.

Задача 10.

Статутний капітал компанії складається з 5 млн. акцій на суму 500 млн. грн. Величина прибутку, що направляється на виплату дивідендів, складає 50 млн. грн. Величина банківського відсотку – 12%. Визначити: номінальну вартість однієї акції; величину дивіденду на 1 акцію; величину засновницького прибутку, якщо продано 75% акцій.

Задача 11.

Розрахуйте в гривнях скільки грошей отримає власник 12-ти звичайних акцій номіналом 200 грн. кожна, якщо вирішить їх продати за умов, що дивіденд на одну акцію складає 25%, банківський відсоток – 12,5%.

Задача 12.

Розрахуйте в гривнях дохід власника 10-ти акцій номіналом 500 грн. кожна, якщо дивіденди по роках склали: 1 рік – 15%, 2 рік – 16%, 3 рік – 18%. На початку 4-го року всі акції були продані, банківський відсоток складає – 12%.

4. Темы для підготовки рефератів:

1. Структура ринку за товарними групами
2. Структура ринку за територіальною ознакою
3. Структура ринку за ступенем зрілості ринкових відносин
4. Структура ринку за умовами, в яких діють продавці
5. Структура ринку за галузями
6. Структура ринку за рівнем відкритості
7. Структура ринку за економічним призначенням
8. Структура ринку за характером продаж
9. Складові ринкової інфраструктури
10. Функції ринкової інфраструктури
11. Особливості інфраструктури ринку праці
12. Особливості інфраструктури фінансового ринку
13. Особливості інфраструктури товарного ринку
14. Вільний ринок (ринок вільної конкуренції) – особливості, інфраструктура, приклади
15. Монопольний ринок – особливості, інфраструктура, приклади
16. Олігопольний ринок – особливості, інфраструктура, приклади
17. Місцевий ринок – особливості, інфраструктура, приклади
18. Регіональний ринок – особливості, інфраструктура, приклади
19. Національний ринок – особливості, інфраструктура, приклади
20. Міжнародний ринок – особливості, інфраструктура, приклади
21. Ринок засобів виробництва – особливості, інфраструктура, приклади
22. Ринок предметів споживання – особливості, інфраструктура, приклади
23. Ринок капіталу (грошей) – особливості, інфраструктура, приклади
24. Ринок цінних паперів – особливості, інфраструктура, приклади
25. Ринок робочої сили – особливості, інфраструктура, приклади
26. Ринок інформації – особливості, інфраструктура, приклади
27. Ринки виробничих ресурсів – особливості, інфраструктура, приклади
28. Ринок землі – особливості, інфраструктура, приклади
29. Ринок праці – особливості, інфраструктура, приклади
30. Ринок капіталу – особливості, інфраструктура, приклади

Семінар 7 «Конкуренція і монополія» **Семінар з вирішенням практичних завдань**

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення

1. Конкуренція: її сутність, форми і функції.

2. Досконала і недосконала конкуренція, їх характеристика.
3. Економічна природа і форми монополій.
4. Необхідність і методи антимонопольного регулювання.

2. Індивідуальне тестування

3. Вирішення задач

Задача 1.

Є три інвестиційні проекти:

А: Витрати = 15000 грн. Прибуток = 1000 грн. на рік.

В: Витрати = 15000 грн. Прибуток = 1500 грн. на рік.

С: Витрати = 100000 грн. Прибуток = 7500 грн. на рік.

Якщо рівень позичкового відсотка дорівнює 5%, 7%, 9% і 11%, то за якого рівня цих процентних ставок реалізація проектів А, В і С буде вигідна або невигідна для підприємства.

Задача 2.

Визначте номер технології, що забезпечує найбільшу ефективність виробництва певного товару, якщо використання будь-якої з цих технологій дозволяє виробляти однакову кількість продукції. Необхідна кількість ресурсів та їхні ціни наведені у таблиці.

	Ціна одиниці ресурсу, грн.	Кількість ресурсів, од.		
		Технологія 1	Технологія 2	Технологія 3
«Земля»	6	1	2	3
«Праця»	4	10	15	20
«Капітал»	20	4	1	2
«Інформація»	3	1	2	1

Задача 3.

Залежність між обсягом виробництва та витратами конкурентної фірми наведено в таблиці. Поясніть, який обсяг виробництва вибере фірма, якщо ринкова ціна одиниці продукції становить 9 грн.

Обсяг виробництва, (шт.)	0	1	2	3	4	5
Витрати, (грн.)	10	12	16	22	30	40

4. Темі для підготовки рефератів:

1. Поняття конкуренції
2. Види монополій, їх класифікація
3. Чиста монополія
4. Однопродуктова монополія
5. Багатопродуктова монополія
6. Технологічна монополія
7. Форми монополій

8. Сутність конкуренції.
9. Поняття монополії і конкуренції в економічній теорії
10. Марксистська економічна теорія про концентрацію виробництва,
11. Історія утворення світових монополій
12. Економічні наслідки монополізації
13. Монополія як ринковий феномен
14. Досконала і недосконала конкуренція.
15. Соціально-економічні наслідки монополізму.
16. Антимонопольна політика.
17. Стратегія конкурентної боротьби.
18. Поняття конкурентоспроможності (виробництва)
19. Стратегії досягнення конкурентоспроможності
20. Позитивні і негативні риси конкуренції
21. Досконала конкуренція – основні характеристики
22. Чиста монополія – основні характеристики
23. Монополістична конкуренція – основні характеристики
24. Олігополія – основні характеристики
25. Переваги конкурентного ринку
26. Рівновага фірми та галузі на ринку досконалої конкуренції в короткостроковому періоді
27. Рівновага фірми та галузі на ринку досконалої конкуренції в довгостроковому періоді
28. Визначення ціни та обсягів виробництва монополістом.
29. Економічні наслідки монополізму.
30. Цінова дискримінація

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Семінар 8 «Витрати виробництва і доходи підприємства» *Семінар з вирішенням практичних завдань*

План заняття:

1. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення*
 1. Сутність витрат виробництва.
 2. Структура витрат виробництва
 3. Класифікація витрат виробництва у довгостроковому і короткостроковому періодах.
 4. Сутність доходів підприємства.
 5. Класифікація доходів підприємства.
 6. Маса і норма прибутку.
2. *Індивідуальне тестування*

3. Вирішення задач

Задача 1.

Фірма автобан спеціалізується на перевезенні вантажів і має 25 вантажних автомобілів. Витрати фірми у вересні 20xx року (у грн.):

- заробітна плата адмін. апарату 21500
- заробітна плата шоферів 15750
- зарплата слюсарів – авторемонтників 1920
- оренда офісу 350
- комунальні платежі 420
- витрати на бензин 42000
- витрати на дизельне паливо 39400
- витрати на запчастини 6780

Зробіть розрахунки і дайте відповіді на питання: які витрати можна віднести до постійних витрат фірми, визначте їх розмір; які витрати відносяться до змінних витрат, визначте їх обсяг.

Задача 2.

Підприємство – досконалий конкурент має постійні витрати в розмірі 400 грн. Змінні витрати складають на одну одиницю 200 грн., на дві - 600 грн., на три – 1200 грн., на чотири – 2400 грн., на п'ять – 3700 грн., на шість – 5000 грн. Обчисліть загальні витрати виробництва, середні загальні витрати, середні постійні витрати, середні змінні витрати і граничні витрати виробництва.

Задача 3.

Бухгалтер фірми загубив звіти про діяльність фірми і зміг згадати тільки дані, що наведені в таблиці. Відновіть всі дані.

Q	P, грн./од.	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR	Прибуток
0	15									
10	15						20			
20	15									
30	15			390				11		
40	15	420								
50	15				2		14			

Задача 4.

Підприємець збирається відкрити мале підприємство. Придбання устаткування обійдеться йому у 50000 грн. власних коштів, які при альтернативному їх використанні могли б щорічно приносити 5000 грн. доходу. Устаткування розраховано на 10 років роботи. Місячний фонд оплати праці робітників становитиме 2000 грн., оренда виробничого приміщення – 6000 грн. за рік, а на сировину, матеріали та електроенергію витратиться 14000 грн. щорічно. Річний дохід підприємства після сплати податків становитиме 70000 грн. На іншому підприємстві йому пропонують посаду менеджера з річною

оплатою 7200 грн. Обчислити розміри річного бухгалтерського та економічного прибутку.

Задача 5.

Підприємець використав у виробництві запозичений капітал у 30000 грн. і отримав 12% норми прибутку. Ставка банківського відсотка – 10%. Визначте підприємницький дохід.

4. Теми для підготовки рефератів:

1. Витрати виробництва – поняття та види
2. Витрати виробництва, їх класифікація
3. Доходи підприємства – поняття та види
4. Доходи підприємства, їх класифікація
5. Підприємство в умовах ринкового господарювання.
6. Підприємництво в умовах ринкового господарювання.
7. Витрати: їх суть та види
8. Прибуток і дохід
9. Витрати виробництва у короткостроковому періоді
10. Витрати виробництва у довгостроковому періоді
11. Загальні, постійні і змінні витрати, їх складові та графічне відображення
12. Граничні і середні витрати, їх складові та графічне відображення
13. Криві граничних витрат і середніх витрат – їх побудова
14. Зміст усіх видів витрат та їх динаміка
15. Умови мінімізації фірмою своїх витрат
16. Поняття середніх витрат та їх мінімізація
17. Виробництво – як економічне поняття
18. Зміна масштабу виробництва
19. Основні часові інтервали розвитку підприємства
20. Виробнича функція.
21. Загальний, середній і граничний продукт.
22. Оптимальна комбінація ресурсів.
23. Заміщення факторів виробництва.
24. Рівновага виробника.
25. Розширення виробництва.
26. Лінія зростання й віддача від масштабу.
27. різниця між підприємством і фірмою
28. Особливості формування попиту на ресурси
29. Економія від масштабу, обґрунтування її існування
30. Граничні витрати та граничний дохід

Семінар 9 «Підприємство і підприємництво в умовах ринкового господарювання»

Семінар з вирішенням практичних завдань

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Сутність підприємництва, його роль у ринковій економіці.
2. Підприємство як суб'єкт ринкової економіки: сутність, ознаки.
3. Функції та класифікація підприємства як суб'єкта ринкової економіки.
4. Капітал підприємства, його кругообіг і оборот.
5. Час обороту капіталу.
6. Основний і оборотний капітал підприємства.
7. Амортизація.
8. Проблеми та перспективи становлення підприємництва в Україні.

2. Індивідуальне тестування

3. Вирішення задач

Задача 1.

Випущено 1 млн. простих акцій по 5 грн. кожна і 40 тис. привілейованих акцій по 100 грн. визначте величину акціонерного капіталу і контрольний пакет акцій, якщо для забезпечення контролю достатньо володіти 10% акцій, які дають право голосу.

Задача 2.

Основний капітал вартістю 3 млн. грн.. здійснює 1/10 обертів за рік, оборотний капітал – 900 тис. грн. здійснює 4 оберти за рік. Розрахуйте суму річного і час повного обороту авансованого капіталу.

Задача 3.

Вартість виробничих будівель підприємства 300 млн. грн.; споруд - 1- млн. грн., обладнання - 60 млн. грн., транспортних засобів - 45 млн. грн. Середній термін функціонування перелічених частин основного капіталу - 30, 10, 10, 8 років. Визначте річну суму амортизаційних відрахувань.

Задача 4.

Вартість виробничих споруд підприємства - 25млн. грн., машин і обладнання 35 млн. грн. Амортизація споруд відбувається за 50 років, машин і обладнання - за 10 років. Визначіть час обороту всього основного капіталу підприємства.

Задача 5.

Ціна машини — 12000 грн., термін її служби — 4 роки. Визначте величину зносу машини за рік, норму амортизації і розміри амортизаційного фонду через 2 роки.

Задача 6.

Вартість машин – 10 тис. грн., термін служби – 5 років. Через 3 роки її використання вартість подібних машин знизилась до 8 тис. грн. Розрахуйте втрати від морального зносу.

4. Теми для підготовки рефератів:

1. Аграрні відносини, їх зміст і особливості.
2. Еволюція відносин власності на землю.
3. Форми господарювання в аграрному секторі економіки.
4. Земельна рента і її форми в сучасних умовах.
5. Ціна землі, її формування
6. Розрахунок вартості землі на прикладах
7. Поняття диференціальної ренти
8. Утворення (розрахунок) диференційної ренти
9. Поняття абсолютної та монопольної ренти
10. Критика поняття монопольної ренти
11. Родючість землі та її вплив на вартість землі
12. Різниця ренти та орендної плати за землю
13. Особливості концентрації та централізації капіталу в сільському господарстві.
14. Особливості виробництва в сільському господарстві.
15. Специфіка сезонного виробництва у сільському господарстві
16. Формування й розвиток світового агропромислового комплексу.
17. Формування й розвиток українського агропромислового комплексу.
18. Аграрні реформи в сільському господарстві.
19. Реформування аграрних відносин в Україні.
20. Три суб'єкта відносин в аграрному секторі
21. Агропромисловий комплекс – поняття та складові.
22. Сільське господарство та агропромисловий комплекс: пояснити різницю понять
23. Фермерське господарство – його особливості та характерні риси
24. Підприємства-латифундії: поняття та особливості
25. Виробничі кооперативи у сільському господарстві
26. Види кооперативів у сільському господарстві
27. Динаміка розвитку виробництва зернових в Україні
28. Динаміка розвитку виробництва бобових в Україні
29. Динаміка розвитку молочного скотарства в Україні
30. Динаміка розвитку м'ясного скотарства в Україні

Семінар 10 «Особливості аграрних відносин підприємництва в умовах ринкового господарства»

Семінар з вирішенням практичних завдань

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення

1. Аграрні відносини, їхній зміст і особливості.
2. Форми власності на землю і форми господарювання в аграрному секторі економіки.
3. Агропромислова інтеграція й агропромисловий комплекс.
4. Державна політика регулювання і підтримки сільськогосподарського виробництва.
5. Особливості аграрної політики України.

2. Індивідуальне тестування

3. Вирішення задач

Задача 1.

Фермер вирішив продати свою земельну ділянку в 10 га., на якій споруджено будівлю вартістю 10 тис. доларів. Ділянка щороку приносила дохід у вигляді ренти в розмірі 1 тис. доларів. Середня відсоткова ставка 5%. Визначте ціну землі, за яку фермер продасть свою ділянку, загальну суму грошової виручки за землю й будівлю.

Задача 2.

Фермерське господарство зібрало 20 тис. т зерна, з яких використано для господарських потреб - 7 тис. т, 3 тис. - для страхового фонду. Решта продукції була реалізована на ринку за ціною 200 грн. за т. Визначте: величину товарної продукції, величину прибутку за товарну продукцію. Рівень рентабельності зернового виробництва, якщо собівартість 1 т зерна становила 120 грн. за т.

Задача 3.

За даними таблиці визначте прибуток і рівень рентабельності виробництва продукції у фермерському господарстві. Які висновки можна зробити з ваших розрахунків.

Назва продукції	Собівартість 1т (грн.)	Ціна реалізації 1т (грн.)
Пшениця	150	250
Цукровий буряк	60	50
Картопля	210	220
Яловичина	3500	3200

Задача 4.

При урожайності зернових 30 ц з 1 га виробничі витрати склали 3600 грн. на 1га. Яка сума додаткових витрат буде вигідна для збільшення виробництва зерна, якщо урожайність зерна досягла 40ц. Ціна реалізації 1ц зерна постійна і складає 140 грн.

Задача 5.

Міський житель придбав земельну ділянку у сільській місцевості за 5000 грн. і вирішує: здавати її в оренду чи самому займатися фермерством. На заводі, де він працює, він заробляє 530 грн. на місяць. Якщо він віддасть ділянку в оренду

місцевим фермерам, він буде отримувати щомісяця 350 грн. доходу. Якщо сам почне вирощувати на ділянці овочі, то отримає дохід у розмірі 8500 грн. на рік, але витрати на добрива, насіння і техніку становитимуть 4500 грн. на рік. Крім того йому доведеться звільнитися з роботи. Яке рішення йому варто прийняти? Обґрунтуйте.

4. Темати для підготовки рефератів:

1. Доходи, їх види та джерела формування.
2. Джерела доходу
3. Форми доходу
4. Причини нерівності доходів
5. Механізм розподілу доходів.
6. Диференціація доходів населення.
7. Крива Лоренца
8. Коефіцієнт Джині, приклад розрахунку
9. Причини заощаджень
10. Доходи і споживання.
11. Споживання і заощадження.
12. Співвідношення споживання і заощадження у розвинених країнах, країнах, що розвиваються, та слаборозвинених.
13. Причини виникнення заощаджень
14. Основний психологічний закон Кейнса.
15. Закон Енгеля.
16. Доходи і рівень життя.
17. Бідність.
18. Соціальний захист населення.
19. Народжуваність, смертність і інші демографічні характеристики населення – загальний огляд, принципи розрахунку
20. Умови праці і зайнятості в Україні
21. Динаміка споживання продовольчих товарів в Україні
22. Соціальне забезпечення населення в Україні
23. Дохід як передумова відтворення економічних ресурсів
24. Поняття похідних доходів
25. Дохід на макрорівні, варіативність його структури
26. Дохід на макрорівні, формула визначення
27. Фонд споживання, його утворення
28. Гранична схильність до споживання
29. Видатки домашніх господарств, їх склад
30. Прожитковий мінімум – поняття та його застосування
31. Забезпечені, малозабезпечені та незабезпечені верстви населення

Семінар 11 «Розподіл доходів. Форми суспільного продукту в процесі відтворення»

Семінар з вирішенням практичних завдань

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Сутність і механізм розподілу доходів у ринковій економіці.
2. Доходи суб'єктів економічної діяльності і джерела їх формування.
3. Нерівність у розподілі доходів.
4. Крива Лоренца.
5. Коефіцієнт Джині.
6. Споживання і заощадження.
7. Гранична схильність до споживання і заощадження.
8. Рівень життя і його показники.
9. Основний психологічний закон (Кейнса).
10. Закон Енгеля.
11. Соціальний захист: необхідність і основні елементи.
12. Відтворення: сутність, види, умови.
13. Суспільний продукт і його форми в процесі відтворення.
14. Валовий національний продукт та методи його обчислення.
15. Національне багатство та його відтворення.
16. Тіньовий сектор економіки у процесі відтворення.

2. Індивідуальне тестування

3. Вирішення задач

Задача 1.

Визначте рентний дохід отримає власник землі, ринкова вартість якої складає \$100 тис. при нормі позичкового відсотка 5% річних.

Задача 2.

Відповідно до орендного договору, укладеного на один рік, орендна плата за земельну ділянку та розташовані на ній споруди становить 3 тис. грн. Вартість споруд - 10 тис. грн. Строк їх придатності 2 роки. Позичковий відсоток - 15% річних. Визначіть величину земельної ренти у складі орендної плати.

Задача 3.

Визначте, яким чином змінилась реальна заробітна плата за звітний рік, якщо номінальна заробітна плата зросла на 20%, а рівень цін на товари та послуг зріс на 10%.

Задача 4.

Скільки грошей треба покласти в банк під 7% річних, щоб сплачувати власнику ренту розміром 210 тис. грн. на рік, а сума на рахунку була б незмінною.

Задача 5.

Населення країни розділено на квантільні групи (по 20% частки населення). Частка кожної із цих груп в загальних доходах складає відповідно 5%, 13%, 17%, 50%. Побудуйте криву Лоренца і проаналізуйте малюнок.

Задача 6.

Інвестор придбав три акції вартістю 1000 грн., кожна з яких дає 18% фіксованого доходу на рік. Визначте, яку суму доходів він одержав протягом 4 років володіння однією акцією? Якщо банківський відсоток дорівнює 20% річних, то за якою ціною він міг би її продати.

Задача 7.

Знайдіть децильний коефіцієнт, якщо відомо, що доходи 10% найбільш багатих людей до оподаткування оцінюються в 75356 гр. одиниць (ставка прибуткового податку — 17%), а 10% найбільш бідних — у 900 гр.од. і не обкладаються податками. Зробіть висновки.

Задача 8.

Середня заробітна плата робітників і службовців у 2019 р. становила 1270 грн., а у 2020 - 1360 грн. Індекс роздрібних цін за цей період виріс на 10%. Визначте як змінилась номінальна і реальна заробітна плата.

Задача 9.

Статутний капітал компанії - 250 млн. грн. Величина прибутку, яка визначена для розподілу між акціонерами - 29 млн. грн. Випущено 4 млн. акцій. Ставка банківського відсотка - 12% річних. Визначте: 1) номінальну вартість акції; 2) очікувальний розмір дивіденду; 3) курс акції.

Задача 10.

Номінальний валовий національний продукт дорівнює 2500 млн. грн., а реальний ВВП становить 2250 млн. грн. Обчисліть дефлятор ВВП.

Задача 11.

За наведеними даними розрахуйте наступні показники економіки за рік:

1. Валовий внутрішній продукт;
2. Національний дохід;
3. Чистий національний продукт.

Нерозподілений прибуток корпорацій	11076 (млн. грн.)
Податок на прибуток	8436
Непрямі податки на бізнес	9430
Оплата праці найманих працівників	38931
Амортизація	14702
Рента	1600
Девіденди	2216
Відсоток на капітал	1900

Задача 12.

Припустимо, що національне виробництво виробляє два товари: X (споживчий товар) та Y (засоби виробництва). У поточному році було вироблено 500 одиниць X (ціна за одиницю 500 грн.) та 40 одиниць Y (ціна за одиницю 10 грн.). До кінця поточного року п'ять використаних машин (товар Y) повинні бути замінені на нові. Необхідно розрахувати: а) величину ВВП; б) величину ЧНП; в) обсяг споживання; г) обсяг валових інвестицій; д) обсяг чистих інвестицій.

Задача 13.

За наведеними даними розрахуйте обсяг ВВП по потоку витрат та амортизацію (показники наведені у млрд. дол.):

- Валові приватні інвестиції - 5
- Заробітна плата - 7
- Чистий експорт товарів та послуг - 3
- Державні закупки товарів та послуг - 10
- Чисті приватні інвестиції - 4
- Трансфертні платежі населенню - 3,5
- Споживчі витрати - 23

Задача 14.

Розрахуйте ВВП, якщо відомо наступні дані по народному господарству (в млн. грн.): амортизація – 15; експорт - 2; непрямі податки на бізнес – 13; державні витрати- 23; відсотковий дохід – 2; рентні платежі – 4; чисті інвестиції - 9, прибуток - 16, імпорт - 3, кінцеве споживання – 52. Визначте чистий національний продукт у цьому випадку.

4. Темы для підготовки рефератів:

1. Відтворення: сутність та види
2. Відтворення: умови виникнення
3. Роль виробництва у суспільному відтворенні
4. Роль домогосподарств у суспільному відтворенні
5. Співвідношення суспільного виробництва і суспільного споживання
6. Суспільний продукт і його форми в процесі відтворення.
7. Валовий національний продукт – поняття та складові.
8. Валовий національний продукт – методи його обчислення
9. Національне багатство – поняття, складові
10. Основні принципи відтворення національного багатства
11. Тіньовий сектор економіки у процесі відтворення.
12. Форми відтворення суспільного продукту
13. Особливості відтворення людського ресурсу
14. Відтворення основного капіталу суспільства
15. Відтворення оборотного капіталу суспільства
16. Відтворення споживання
17. Просте відтворення

18. Розширене відтворення економіки
19. Натуральна форма суспільного продукту
20. Вартісна форма суспільного продукту
21. Система балансу народного господарства
22. Система національних рахунків
23. Функціональна класифікація в системі національних рахунків
24. Інституціональна класифікація в системі національних рахунків
25. Валовий внутрішній продукт
26. Розрахунок ВВП за витратами
27. Розрахунок ВВП за доходами
28. Номінальний та реальний ВВП
29. Чистий внутрішній продукт
30. Виробництво НД на душу населення
31. Особисті і виробничі послуги
32. Кінцевий та проміжні продукти

**Семінар 12 «Економічне зростання та його чинники.
Економічні цикли»**

Семінар з вирішенням практичних завдань

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Сутність, показники і фактори економічного зростання.
2. Теорія економічного зростання.
3. Двофакторна модель економічного зростання.
4. Методи підрахунку економічного зростання.
5. Нагромадження, заощадження та інвестиції.
6. Роль інвестицій в економічному зростанні.
7. Матеріальні чинники економічного зростання.
8. НТР та його роль в економічному зростанні.
9. Економічне зростання та економічні цикли.
10. Фази економічного циклу, їх вплив та обсяги виробництва.
11. Економічні кризи та їх причини.
12. Особливості розвитку економіки України.
13. Тенденції і джерела економічного зростання в Україні.

2. Індивідуальне тестування

3. Вирішення задач

Задача 1.

У країні впродовж року у сфері матеріального виробництва було зайнято 75 млн. осіб. Ними створений національний дохід у 80 млрд. грн. Основні виробничі фонди галузей народного господарства, які використовувалися, становили 220

млрд. грн. Визначити: А. рівень продуктивності праці; В. фондівіддачу; С. фондоємність.

Задача 2.

Припустимо, що в країні відношення капітал /продукт дорівнює 3. Як вплинуть на величину ВВП (в умовах повної зайнятості) інвестиції обсягом 10 млрд. USD.

Задача 3.

Припустимо, що в двох країнах обсяг ВВП однаковий і дорівнює 500 млрд. USD. Рівні темпів зростання ВВП в першій країні склали 3% в другій 5%. Визначити різницю величини приросту ВВП між цими країнами.

Задача 4.

За даними, наведеними нижче, розрахуйте показник рівня ВВП (у поточних цінах) на душу населення країни X та побудуйте графік динаміки цього показника по роках:

Рік	ВВП (у фактичних цінах) млн. у.о.	Кількість постійного населення млн. чол.
1	2	3
2016	54516	51,1
2017	81519	50,6
2018	93365	50,2
2019	102593	49,9
2020	127126	49,6

Дайте відповідь на питання: як змінився рівень ВВП на душу населення за ці роки.

4. Темати для підготовки рефератів:

1. Сутність економічного зростання.
2. Показники економічного зростання.
3. Показники економічного зростання: на основі зміни величини ВВП (приклад обчислення)
4. Показники економічного зростання: на основі зіставлення ВВП з чисельністю населення (приклад обчислення)
5. Типи економічного зростання.
6. Фактори економічного зростання.
7. Фактори виробничих можливостей в економічному зростанні
8. Фактори попиту в економічному зростанні
9. Фактори розподілу в економічному зростанні
10. Поняття нової якості економічного зростання
11. Інтенсивне та екстенсивне економічне зростання
12. Екстенсивні фактори економічного зростання
13. Інтенсивні фактори економічного зростання
14. Аргументи проти економічного зростання
15. Аргументи на користь економічного зростання

16. Поняття інвестицій з точки зору суспільства і окремої людини
17. Класифікація інвестицій по відтворюючому призначенню
18. Фактори впливу на інвестиції
19. Базові макроекономічні показники і фінансові індикатори
20. Нагромадження у забезпеченні економічного зростання.
21. Інвестиції у забезпеченні економічного зростання.
22. Сутність економічних циклів.
23. Причини виникнення економічних циклів.
24. Види економічних циклів.
25. Складові економічних циклів
26. Тривалість економічних циклів
27. Вплив циклів на різні галузі економіки
28. Поняття і застосування мультиплікатора, формула.
29. Поняття і застосування акселератора, формула.
30. Антициклічна політика та її складові
31. Антициклічна політика та її інструменти
32. Політика стабілізації, її особливості
33. Політика стримування, її особливості
34. Політика експансії, її особливості
35. Інструменти макроекономічної стабілізації

Семінар 13 «Зайнятість, відтворення робочої сили та їх державне регулювання»

Семінар з вирішенням практичних завдань

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Зайнятість: сутність, форми та ефективність.
2. Сутність зайнятості.
3. Повна і неповна зайнятість.
4. Ефективність зайнятості.
5. Теорії зайнятості.
6. Безробіття в механізмі відтворення робочої сили.
7. Сутність безробіття, його види та форми.
8. Природний вимір безробіття.
9. Соціальні наслідки безробіття.
10. Чинники і показники розширеного відтворення робочої сили.
11. Специфічність відтворення робочої сили.
12. Місце ринку праці у відтворенні робочої сили.
13. Особливості відтворення робочої сили на сучасному етапі.

2. Індивідуальне тестування

3. Вирішення задач

Задача 1.

Використовуючи закон Оукена, визначте економічні наслідки безробіття ($y\%$), за умови, що норма природного безробіття 5% , а норма фактичного безробіття 10% .

Задача 2.

В країні з населенням 60 млн. чол. число зайнятих складає 30 млн. Офіційне безробіття 5% . Чисельність непрацездатного населення і тих, хто навчається з відривом від виробництва - 20 млн. чол., 5 млн. – не працює з інших причин (знаходяться в місцях позбавлення волі, психічно хворі). Визначити рівень безробіття по методиці МОП.

Задача 3.

Кількість робочої сили становить 73 778 тис. осіб, зайнятих 63 685 тис. осіб. Визначте: А. кількість безробітних та рівень безробіття.

Задача 4.

З 80 млн осіб, що мали роботу, було звільнено 0,3 млн осіб, з 9 млн осіб безробітних 0,5 млн припинило пошук роботи. Визначте:

- А. кількість працездатного населення;
- В. офіційний рівень безробіття.

Задача 5.

Пропозиція праці у певній галузі описується рівнянням: $LS=40+4w$, а галузевий попит на послуги праці описується рівнянням: $LD=100-2w$ де w денна ставка заробітної плати, а L - кількість робітників.

Визначте:

- А. рівноважну ставку заробітної плати і рівноважну кількість зайнятих;
- В. якщо уряд встановить мінімальну ставку заробітної плати для робітників у цій галузі на рівні 8 грн на день, то як це відіб'ється на ринку праці. Покажіть графічно.

Задача 6.

Згідно з прогнозом служби зайнятості природне безробіття в країні повинно було скласти 5% . Фактично ж безробіття було 6 млн чол. При загальній кількості працездатного населення 20 млн чол. Визначте:

- А. рівень безробіття в країні;
- В. який економічний збиток буде мати країна якщо врахувати що при повній зайнятості планувався обсяг ВВП у розмірі 400 млрд. грн.

4. Темы для підготовки рефератів:

1. Зайнятість: сутність, форми та ефективність.
2. Сутність зайнятості.
3. Повна і неповна зайнятість.
4. Раціональна зайнятість.

5. Форми реалізації зайнятості
6. Фактична зайнятість та ефективний і неефективний розподіл робочої сили
7. Ефективність зайнятості.
8. Теорії зайнятості.
9. Робоча сила – поняття, зв'язок з зайнятістю
10. Працездатне населення – поняття, зв'язок з зайнятістю
11. Причини безробіття
12. Безробіття в механізмі відтворення робочої сили.
13. Сутність безробіття, його види
14. Форми безробіття
15. Особливості циклічного безробіття, приклади
16. Особливості структурного безробіття, приклади
17. Особливості фрикційного безробіття, приклади
18. Рівень безробіття, приклади обчислення
19. Природний вимір безробіття.
20. Соціальні наслідки безробіття.
21. Закон Оукена
22. Безробіття в механізмі відтворення робочої сили
23. Державне регулювання рівня й тривалості безробіття
24. Соціальний захист безробітних
25. Фактори зниження рівня безробіття
26. Чинники і показники розширеного відтворення робочої сили.
27. Специфічність відтворення робочої сили.
28. Місце ринку праці у відтворенні робочої сили.
29. Особливості відтворення робочої сили на сучасному етапі.
30. Пояснити вплив гнучкості заробітної плати на рівень безробіття
31. Пояснити вплив тривалості навчання на рівень безробіття
32. Пояснити вплив захисту і підтримки вітчизняного виробництва на рівень безробіття
33. Пояснити вплив рівню інфляції на рівень безробіття

Семінар 14 «Форми, методи та особливості державного регулювання економіки»

Семінар з вирішенням практичних завдань

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення

1. Державне регулювання економічної системи.
2. Сутність та мета державного регулювання економіки.
3. Об'єкти та суб'єкти державного регулювання.
4. Форми і методи державного регулювання економіки.
5. Пряме (адміністративне) державне регулювання.
6. Непряме(економічне) державне регулювання.

7. Недоліки та переваги державного регулювання.
8. Податкова система.
9. Суть і функції податків.
10. Реформування податкової системи в Україні.
11. Бюджетна система і бюджетна політика.
12. Сутність бюджетної системи і бюджетної політики.
13. Доходи і витрати державного бюджету.
14. Державний дефіцит.
15. Державні позики і державний борг.
16. Поняття грошово-кредитної політики.
17. Види, інструменти і цілі грошово-кредитної політики.

2. Індивідуальне тестування

3. Вирішення задач

Задача 1.

Потенційний ВВП країни у певному році становитиме 80 млрд. доларів, фактичний ВВП – 60 млрд. доларів. Сума податкових надходжень до державного бюджету становить 50% від обсягу ВВП. Державні витрати на товари і послуги дорівнюють 20 млрд. дол. Трансфертні платежі становлять 15 млрд. дол. Державний борг країни дорівнює 20 млрд. дол. Ставка відсотка за обслуговування державного боргу складає 15%. Рівень цін дорівнює 1. Визначте, що спостерігається в економіці країни: дефіцит чи профіцит державного бюджету і в якому розмірі.

Задача 2.

Яке поєднання методів монетарної політики буде носити анти інфляційних характер і впливати на економіку.

Альтернативи	Облікова ставка	Операції з цінними паперами	Норми обов'язкових резервів
A	Збільшується	Продаж	Збільшується
B	Знижується	Покупка	Знижується
C	Знижується	Продаж	Знижується
D	Збільшується	Покупка	Збільшується

Задача 3.

Уряд країни вирішив взяти кредит у іншої країни у розмірі 2 млрд. грн. з річною ставкою 8%. Отриманий кредит інвестується в проекти, які дозволяють щорічно збільшувати ВВП на 500млн. грн. Визначте: А. на яку суму зросте державний борг; б) якою має бути величина щорічних виплат по кредиту; В. через скільки років держава зможе сплатити борг.

4. Темати для підготовки рефератів:

1. Державне регулювання економічної системи.
2. Причини виникнення необхідності державного регулювання економічної системи
3. Основні недоліки саморегулювання економіки
4. Поняття змішаної економіки, її особливості
5. Сутність та мета державного регулювання економіки.
6. Об'єкти державного регулювання.
7. Суб'єкти державного регулювання.
8. Форми державного регулювання економіки.
9. Методи державного регулювання економіки.
10. Пряме (адміністративне) державне регулювання.
11. Непряме(економічне) державне регулювання.
12. Недоліки та переваги державного регулювання.
13. Антимонопольна політика держави, її особливості
14. Політика макроекономічної стабілізації
15. Регулювання зовнішньоторгових відносин
16. Перерозподіл доходів як функція держави
17. Захист національного ринку через ліцензування та квотування
18. Бюджетна політика її складові та особливості
19. Платники податків та об'єкти оподаткування
20. Норма оподаткування
21. Способи формування податкових ставок
22. Податкова система.
23. Прямі податки та непрямі податки
24. Види податків та способи їх збору
25. Суть і функції податків.
26. Крива Лаффера
27. Цільові (спеціальні) податки
28. Реформування податкової системи в Україні.
29. Бюджетна система і бюджетна політика.
30. Сутність бюджетної системи і бюджетної політики.
31. Доходи і витрати державного бюджету.
32. Державний дефіцит.
33. Державні позики і державний борг.
34. Поняття грошово-кредитної політики.
35. Види, інструменти і цілі грошово-кредитної політики.
36. Державні доходи та витрати
37. Дотації, субсидії, субвенції
38. Поняття державного боргу

**ЧАСТИНА 3.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ЗДОБУВАЧІВ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ЗАГАЛЬНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ

Семінар 1 «Предмет і метод політичної економії» *Семінар з вирішенням практичних завдань*

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, тестування, розв'язання задач та ситуацій.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. Економічний закон зростання потреб.
2. Продукт виробництва як засіб задоволення потреб.
3. Корисність продукту.
4. Загальна і гранична корисність.
5. Закон спадної граничної корисності.
6. Структура суспільного виробництва.
7. Основні фактори та показники ефективності суспільного виробництва.
8. Виробничі можливості суспільства та проблема економічного вибору.
9. Виробнича функція.
10. Виробництво і науково – технічний прогрес.
11. Місце і роль людини в процесі суспільного виробництва.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Поняття «економікс» в економічний лексикон запровадив

- A. Д. Рікардо
- B. А. Монкрет'єн
- C. А. Маршал
- D. К. Маркс

2. Першим запровадив у науковий обіг термін «політична економія»

- A. Д. Рікардо
- B. А. Монкрет'єн
- C. Дж. Кейнс
- D. П. Самуельсон

3. Основний економічний закон належить до такого типу законів, як

- A. Всезагальний
- B. специфічний
- C. Стадійний
- D. Загальний

4. Першим теоретичним напрямом (школою) політичної економії є

- A. Меркантилізм
- B. Кейнсіанство
- C. Маржиналізм
- D. Фізіократизм

5. Метод абстрагування передбачає

- A. Розчленування цілого на окремі елементи і дослідження кожного з них окремо
- B. Формування логічних висновків про ціле на основі окремих фактів
- C. Відмову від поверхневих, несуттєвих сторін явища і зосередження на з'ясуванні внутрішніх, суттєвих зв'язків
- D. Пізнання протилежних сторін суперечності

6. Функція політичної економії, що передбачає формування сучасного економічного мислення, відповідної психології людей, що дає можливість виробити грамотну господарську поведінку - це

- A. Теоретична функція
- B. Методологічна функція
- C. Прогностична функція
- D. Виховна функція

7. Поняття «політична економія» вперше з'явилося у

- A. 1615 р.
- B. 1776 р.
- C. 1867 р.
- D. 1245 р.

8. Погляди яких наукових течій базуються на «трудовій теорії вартості»

- A. Класична школа і маржиналізм
- B. Марксизм і історична школа
- C. Класична школа і монетаризм
- D. Класична школа і марксизм

9. Економічна теорія, яка виражала інтереси торгівельної буржуазії епохи первісного нагромадження капіталу – це

- A. Фетишизм
- B. Фізіократизм
- C. Меркантилізм
- D. Маржиналізм

10. Соціальна ефективність

- A. Ступінь задоволення особистих потреб суспільства
- B. Витрати на навчальну літературу
- C. Вартість харчування
- D. Плату за навчання

11. Назвіть, до якої школи належить авторство наведених нижче поглядів на предмет економічної теорії:

- A. Виявлення закономірностей в грошовому обігу і в торгівлі
- B. Аналіз сфери виробництва, в котрій створюється багатство
- C. Аналіз кількісних показників і зв'язків при капіталізмі, що є раціональною системою виробництва
- D. Дослідження капіталістичного способу виробництва і відповідних до нього відносин
- E. Пошук найбільш ефективних способів розподілу обмежених ресурсів, їх раціонального використання

12. Яка з шкіл економічної теорії виражали інтереси торгової буржуазії епохи первісного накопичення капіталу:

- A. Меркантилізм
- B. Теорія фізіократів
- C. Класична політична економія
- D. Марксизм
- E. Маржиналізм.

13. Позитивна економічна наука вивчає:

- A. «що є»
- B. Що повинно бути
- C. Позитивні тенденції в економічному розвитку
- D. Негативні тенденції в економічному розвитку
- E. Оцінні міркування.

14. Використання припущень в економічному аналізі:

- A. Змінює внутрішню логіку теорії або моделі
- B. Полегшує вирішення проблем
- C. Збільшує кількість запитань, які потрібно проаналізувати
- D. Робить модель реалістичною
- E. Усі твердження неправильні.

15. Яке твердження не стосується економічних законів:

- A. Економічні закони належать до законів суспільних
- B. Економічні закони історичні
- C. Економічні закони за останні кілька сотень років змінювалися досить суттєво
- D. Економічні закони діють через людей, які мають певну мету і певні матеріальні інтереси
- E. Економічні закони вічні.

16. Виберіть найповніше визначення предмета економічної теорії:

- A. Вивчає діяльність, яка охоплює виробництво й обмін товарами
- B. Вивчає загальний рівень виробництва, зайнятості, цін, доходу та інші сукупні величини
- C. Вивчає як суспільство, використовуючи обмежені ресурси, забезпечує найповніше задоволення потреб
- D. Вивчає окремі елементи економіки (поведінку фірм, ринки окремих товарів тощо.
- E. Вивчає функціонування банківської системи, гроші і капітал.

17. Термін «економіко» (εοποτις). Набув загального визнання після того, як його вперше використав у назві праці:

- A. Карл маркс
- B. Поль семюелсон
- C. Джон мейнард кейнс
- D. Альфред маршал
- E. Франсуа кене

18. Яка економічна мета суспільства має точну кількісну міру:

- A. Економічна захищеність
- B. Економічна свобода
- C. Справедливий розподіл доходів

Д. Економічне зростання

Е. Жодна.

19. Якщо економічні узагальнення ґрунтуються на фактах, то такий метод дослідження є:

А. Описовим

В. Дедуктивним

С. Індуктивним

Д. Гіпотетичним

Е. Інтуїтивним.

20. Кому з видатних економістів минулого належить вислів: «праця - батько багатства, а земля – його мати»?

А. В. Петті

В. К. Марксу

С. М. Туган-барановському

Д. Т. Мальтусу

Е. А. Маршалу.

4. Практична задача для самостійного виконання.

Методичні вказівки (зразок розв'язання) та вихідні умови задачі за індивідуальним варіантом для самостійної роботи за темою 1 наведено у додатку А.

Список рекомендованої літератури

1. Білецька Л. В. Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. / Л. В. Білецька, 2-ге вид. переробл. та допов. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 688 с.

2. Бортіс Генріх. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класикокейнсіанської політичної економії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 560с.

3. Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 211 с.

4. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія : навч. посіб. Київ: Академія, 2005. 335с.

5. Економічна теорія: Політекономія : Підручник / за ред. В.Д. Базилевича: 6-те вид. перероб. і доп. Київ: Знання-Прес, 2007. 719 с.

6. Мельник П.В., Максименко І.А., Мацелюх Н.П. Економічна теорія : навчальний посібник. 2-ге вид. доп. Ірпінь: Національний університет ДПС України, Чернівці: «Прут», 2011. 404 с.

7. Максименко І.А. Політична економія : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Чернівці: «Прут», 2012. 600 с.

8. Мочерний С. В., Мочерна Я. С. Політична економія : навч. посіб. 2-ге вид. виправ. і доп. Київ: Знання, 2007. 684с.

9. Орехівський Г. А. Політекономія : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Каравела, 2008. 295с.

10. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Херсон: Право, 2010. 448 с.

11. Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. Економічний словник . Київ: Кондор, 2007. 358с.
12. Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. Політекономія : навч. посібн. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 450 с.
14. Саланьє Бернар. Економіка без табу. Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. 139с.
15. Сімоно Філіп. 39 уроків сучасної економіки. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. 298с.
16. Щетинін А. І. Політична економія . Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 480 с.

Семінар 2 «Економічні інтереси. Економічна система суспільства» **Семінар з вирішенням практичних завдань**

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, тестування, розв'язання задач та ситуацій.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. Сутність і структура економічних відносин.
2. Єдність продуктивних сил та економічних відносин.
3. Трансформаційна економіка та її особливості.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. У перерахованому нижче зайвим засобом впливу на інтереси людей в узгодженні інтересів

- A. Економічний примус
- B. Позаекономічний примус
- C. Моральні і соціальні мотиви трудової активності
- D. Природні відносини

2. Економічні інтереси-це

- A. Намагання людини реалізувати свою мету;
- B. Мотив людини, що спонукає її до діяльності
- C. Внутрішні спонукальні мотиви розвитку виробництва
- D. Зовнішні спонукальні мотиви розвитку виробництва

3. Обмеженість ресурсів – це проблема, що

- A. Існує у будь-яких країнах світу
- B. Не стосується заможних людей
- C. Існує тільки у бідних країнах
- D. Існує тільки у країнах з перехідною економікою

4. Економічні інтереси стають могутньою рушійною силою соціально-економічного прогресу, коли

- A. Домінують приватні інтереси
- B. Має місце поєднання приватних, колективних та суспільних інтересів
- C. Переважають суспільні інтереси

D. Поєднуються колективні та суспільні інтереси

5. Сутність економічної системи це

A. Класифікація потреб

B. Торгівля на Лондонській фондовій біржі

C. Концепція економічної людини

D. Цілісна сукупність економічних відносин із приводу ефективного виробництва, розподілу, обміну і споживання товарів і послуг

6. Елементи продуктивних сил, які беруть участь у створенні національного доходу (НД) - це

A. Наука, інформація, сили природи, які використовують люди та інші речові елементи природних сил, самі створюють НД

B. НД, який створює праця людей, зайнятих у сфері науки, інформаційного забезпечення, удосконалення форм і методів організації праці

C. НД, який створює наука як особливий вид людської діяльності, спрямованої на виробництво нових знань про природу суспільства та мислення

D. НД, який створює техніка як сукупність засобів праці, що використовуються у виробничих цілях та для задоволення особистих потреб людини

7. Властивістю економічних законів є така їх характеристика

A. Відображають суспільно-виробничі відносини між людьми

B. Фіксують статичний стан економічного життя суспільства

C. Розкривають взаємозв'язки, внутрішні залежності між економічними явищами та процесами

D. Гарантують соціальний захист малозабезпечених громадян суспільства

8. Економічна система суспільства – це

A. Відносини, що складаються на стадії виробництва

B. Сукупність процесів виробництва та споживання

C. Сукупність взаємопов'язаних елементів, що утворюють певну цілісність – економічну структуру суспільства

D. Відносини, що складаються на ринку

9. Спосіб виробництва – це

A. Вільна економічна діяльність суб'єктів господарювання

B. Спосіб привласнення результатів праці безпосередніх товаровиробників, зумовлений характером відносин власності на засоби виробництва

C. Діалектична єдність та взаємодія продуктивних сил і виробничих відносин

D. Процес створення матеріальних і нематеріальних благ та послуг

10. Фундаментальною проблемою всіх економічних систем є

A. Інвестиції та виробництво

B. Споживання та обмін

C. Рідкісність

D. Необмеженість

4. Практична задача для самостійного виконання.

Методичні вказівки (зразок розв'язання) та вихідні умови задачі за індивідуальним варіантом для самостійної роботи за темою 2 наведено у додатку Б.

Список рекомендованої літератури

1. Білецька Л. В. Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. / Л. В. Білецька, 2-ге вид. переробл. та допов. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 688 с.
2. Бортіс Генріх. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класикокейнсіанської політичної економії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 560с.
3. Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 211 с.
4. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія : навч. посіб. Київ: Академія, 2005. 335с.
5. Економічна теорія: Політекономія : Підручник / за ред. В.Д. Базилевича: 6-те вид. перероб. і доп. Київ: Знання-Прес, 2007. 719 с.
6. Мельник П.В., Максименко І.А., Мацелюх Н.П. Економічна теорія : навчальний посібник. 2-ге вид. доп. Ірпінь: Національний університет ДПС України, Чернівці: «Прут», 2011. 404 с.
7. Максименко І.А. Політична економія : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Чернівці: «Прут», 2012. 600 с.
8. Мочерний С. В., Мочерна Я. С. Політична економія : навч. посіб. 2-ге вид. виправ. і доп. Київ: Знання, 2007. 684с.
9. Орехівський Г. А. Політекономія : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Каравела, 2008. 295с.
10. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Херсон: Право, 2010. 448 с.
11. Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. Економічний словник . Київ: Кондор, 2007. 358с.
12. Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. Політекономія : навч. посібн. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 450 с.
14. Саланьє Бернар. Економіка без табу. Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. 139с.
15. Сімоно Філіп. 39 уроків сучасної економіки. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. 298с.
16. Щетинін А. І. Політична економія . Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 480 с.

Семінар 3 «Відносини власності. Форми організації суспільного виробництва» ***Семінар з вирішенням практичних завдань***

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, тестування, розв'язання задач та ситуацій.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Форми суспільного господарства.
2. Натуральне господарство та його основні риси.
3. Товарне виробництво: умови, причини виникнення та форми.

4. Просте і розвинуте (капіталістичне) товарне виробництво.
5. Товар і його властивості.
6. Теорії вартості (цінності) товару.
7. Закон вартості, його сутність та функції.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Прихильники формаційного підходу виділяють такі основні способи виробництва

- A. Первіснообщинний, рабовласницький, феодальний, індустріальний, соціалістичний
- B. Первіснообщинний, рабовласницький, доіндустріальний, індустріальний, постіндустріальний
- C. Первіснообщинний, рабовласницький, феодальний, капіталістичний, постіндустріальний
- D. Первіснообщинний, рабовласницький, феодальний, капіталістичний, соціалістичний

2. Об'єктами власності є

- A. Земля, включаючи корисні копалини
- B. Засоби виробництва, створені людиною
- C. Робоча сила людини
- D. Всі природні ресурси, якими суспільство може оволодіти

3. Товарне виробництво – це така форма організації суспільного виробництва, при якій

- A. Продукти виробляються з альтруїстичної точки зору
- B. Продукти виробляються з раціональної точки зору
- C. Продукт праці призначається для задоволення власних потреб
- D. Продукти виробляються економічно відособленими виробниками, які спеціалізуються на виготовленні певних продуктів, що потребує обміну останніх через купівлю-продаж на ринку

4. До першої умови виникнення товарного виробництва належить

- A. Поділ праці в суспільстві, коли відбувається відокремлення виробників як самостійних власників засобів виробництва
- B. Суспільний поділ праці, який потребує обміну взагалі
- C. Виникнення грошей
- D. Винайдення електрики

5. В Україні існують нижчезазначені види підприємств (за формою власності) окрім

- A. Індивідуальні
- B. Державні
- C. Сімейні
- D. Трансформаційні

6. Принцип «laissez faire» означає

- A. Захист ринку від монополій
- B. розподіл праці
- C. Надання ринку свободи, зводячи до мінімуму роль держави
- D. Планування господарської діяльності

7. Основними типами економічних систем є

- A. Традиційна економіка, чистий ринок, централізовано-планова економіка, змішана економіка
- B. Товарне виробництво, чистий ринок, змішану економіку
- C. Натуральне господарство, товарне виробництво, планова економіка
- D. Вільний ринок, традиційне господарство, трансформаційна економіка

8. Основною метою процесу приватизації є

- A. Створення ефективного власника
- B. Підвищення ефективності суспільного виробництва
- C. Поповнення державного бюджету коштами від продажу об'єктів державної власності
- D. Ліквідація державної власності, яка відповідає умовам ринкової економіки

9. Вартість – це

- A. Внутрішня властивість товару
- B. Джерело, субстанція вартості
- C. Створює споживну вартість
- D. Продукт праці, призначений для задоволення потреб людей

10. Основною тенденцією розвитку товарного виробництва на сучасному етапі є

- A. Тенденція до згортання товарної форми відносин
- B. Тенденція до розвитку товарної форми відносин
- C. Тенденція до переважання відносин у сфері натурального виробництва
- D. Тенденція до переважання відносин у сфері послуг

4. Практична задача для самостійного виконання.

Методичні вказівки (зразок розв'язання) та вихідні умови задачі за індивідуальним варіантом для самостійної роботи за темою 3 наведено у додатку В.

Список рекомендованої літератури

1. Білецька Л. В. Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. / Л. В. Білецька, 2-ге вид. переробл. та допов. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 688 с.
2. Бортіс Генріх. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класикокейнсіанської політичної економії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 560с.
3. Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 211 с.
4. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія : навч. посіб. Київ: Академія, 2005. 335с.
5. Економічна теорія: Політекономія : Підручник / за ред. В.Д. Базилевича: 6-те вид. перероб. і доп. Київ: Знання-Прес, 2007. 719 с.
6. Мельник П.В., Максименко І.А., Мацелюх Н.П. Економічна теорія : навчальний посібник. 2-ге вид. доп. Ірпінь: Національний університет ДПС України, Чернівці: «Прут», 2011. 404 с.
7. Максименко І.А. Політична економія : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Чернівці: «Прут», 2012. 600 с.

8. Мочерний С. В., Мочерна Я. С. Політична економія : навч. посіб. 2-ге вид. виправ. і доп. Київ: Знання, 2007. 684с.
9. Орехівський Г. А. Політекономія : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Каравела, 2008. 295с.
10. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Херсон: Право, 2010. 448 с.
11. Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. Економічний словник . Київ: Кондор, 2007. 358с.
12. Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. Політекономія : навч. посібн. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 450 с.
14. Саланьє Бернар. Економіка без табу. Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. 139с.
15. Сімоно Філіп. 39 уроків сучасної економіки. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. 298с.
16. Щетинін А. І. Політична економія . Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 480 с.

Семінар 4 «Теорія грошей і грошовий обіг» **Семінар з вирішенням практичних завдань**

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, тестування, розв'язання задач та ситуацій.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. Грошові агрегати.
2. Грошова система як механізм організації грошового обігу, її структурні елементи.
3. Політекономічна сутність інфляції, її причини, види і соціально-економічні наслідки.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. В обігу найбільшу ліквідність у сучасних умовах господарювання має

- A. Банкнота центрального банку
- B. Корпоративна акція
- C. Дім
- D. Автомобіль

2. Вартість грошей €

- A. Завжди незмінною
- B. Зростає із підвищенням цін
- C. Завжди знижується
- D. Може і підвищуватися і знижуватися

3. Величина грошової маси залежить від

- A. Швидкості реалізації товарів
- B. Часу виготовлення та обігу товарів
- C. Купівельної спроможності грошової одиниці

D. Обсягу виготовлених товарів, що знаходяться в обігу

4. Гроші виконують функції

A. Засобу обміну

B. Засобу дефляції

C. Міри вартості

D. Засобу ліквідності

5. Якщо номінальна вартість грошей не зміниться, а ціни на товари і послуги зростуть в 2 рази, то покупна здатність грошей

A. Зросте у 2 рази

B. Впаде у 2 рази

C. Впаде у 4 рази

D. Не зміниться

6. Якщо зростання цін на товари не перевищує 5% на рік і ціни різних товарних груп відносно одна одній не змінюються, то це

A. Інфляція попиту

B. Гіперінфляція

C. Галопуюча інфляція

D. Збалансована інфляція

7. Загальною причиною інфляції є

A. Постійне зниження доходів населення

B. Якщо кількість грошей в обігу перевищує потребу в них

C. Низький ступінь монополізації виробництва

D. Скорочення обсягів незавершеного виробництва

8. Інфляція проявляється

A. В зростанні загального рівня цін і реальних доходів населення

B. В зростанні загального рівня цін і падінні реальних доходів населення

C. В зростанні реальних і номінальних доходів населення

D. Тільки в зростанні загального рівня цін без зміни реальних доходів

9. П'ята функція грошей відпала у зв'язку із прийняттям відповідних умов

A. Бретон-Вудської міжнародної валютної системи

B. Ямайської міжнародної валютної системи

C. Лондонської міжнародної валютної системи

D. Римської міжнародної валютної системи

10. Гроші виконують функції

A. Засобу обміну

B. Засобу дефляції

C. Засобу ліквідності

D. Засобу платежу

4. Розв'яжіть задачі.

Задача 1.

На основі даних, поданих у таблиці 1, розрахуйте грошові агрегати (M0, M1, M2, M3, L), якщо:

- готівкові гроші – $3700+X$ од.;

- великі строкові внески – $7800+Y$ од.;

- невеликі строкові внески – $8200+Z$ од.;
- чекові внески – 5300 од.;
- дорожні чеки – 6500 од.;
- державні активи, що легко реалізуються – 10000 од.

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення X	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110
Значення Y	40	60	80	100	120	140	160	180	200	220
Значення Z	30	50	70	90	110	130	150	170	190	210

Задача 2.

На основі даних, поданих у таблиці 2, визначте швидкість обігу грошей, якщо кількість грошей в обігу становить X млн. грн.; рівень цін – 150%; сукупний випуск продукції - Y млн. фізичних одиниць. Як зміниться швидкість обігу грошей, якщо кількість грошей зменшиться у 2 рази.

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення X	5	10	20	40	80	160	320	640	1280	2560
Значення Y	8	16	32	64	128	256	512	1024	2048	4096

Список рекомендованої літератури

1. Білецька Л. В. Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. / Л. В. Білецька, 2-ге вид. переробл. та допов. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 688 с.
2. Бортіс Генріх. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класикокейнсіанської політичної економії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 560с.
3. Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 211 с.
4. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія : навч. посіб. Київ: Академія, 2005. 335с.
5. Економічна теорія: Політекономія : Підручник / за ред. В.Д. Базилевича: 6-те вид. перероб. і доп. Київ: Знання-Прес, 2007. 719 с.
6. Мельник П.В., Максименко І.А., Мацелюх Н.П. Економічна теорія : навчальний посібник. 2-ге вид. доп. Ірпінь: Національний університет ДПС України, Чернівці: «Прут», 2011. 404 с.
7. Максименко І.А. Політична економія : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Чернівці: «Прут», 2012. 600 с.
8. Мочерний С. В., Мочерна Я. С. Політична економія : навч. посіб. 2-ге вид. виправ. і доп. Київ: Знання, 2007. 684с.
9. Орехівський Г. А. Політекономія : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Каравела, 2008. 295с.
10. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Херсон: Право, 2010. 448 с.
11. Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. Економічний словник . Київ: Кондор, 2007. 358с.

12. Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. Політекономія : навч. посібн. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 450 с.

14. Саланье Бернар. Економіка без табу. Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. 139с.

15. Сімоно Філіп. 39 уроків сучасної економіки. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. 298с.

16. Щетинін А. І. Політична економія . Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 480 с.

Семінар 5 «Ринок: суть, функції та умови формування» **Семінар з вирішенням практичних завдань**

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, тестування, розв'язання задач та ситуацій.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. Еластичність попиту.
2. Пропозиція і фактори, що її визначають.
3. Закон пропозиції.
4. Еластичність пропозиції.
5. Ціна рівноваги і механізм її формування.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Монополія, що панує на ринку

- A. Як правило, здійснює економічну дисфункцію
- B. Активізує дію ринкового механізму
- C. Сприяє розвитку економіки
- D. Одне підприємство є єдиним виробником товару

2. Умовам олігополії найбільше відповідає ринок

- A. Пшениці
- B. Золота
- C. Алюмінію
- D. Мінеральної води

3. Закон попиту передбачає, що

- A. Надлишок пропозиції над попитом викличе зниження цін
- B. Якщо доходи у споживачів зростуть, вони як правило, купляють більше товарів

C. Крива попиту має позитивний нахил

D. Коли ціна товару падає, то обсяг покупок, при інших рівних умовах, зростає

4. «Досконала» конкуренція в економіці

- A. Завдає лише збитків більшості підприємців
- B. Небажане явище для ринку
- C. Стимує НТП
- D. Забезпечує підприємцям свободу вибору економічних дій

5. Якщо ринкова ціна нижче, ніж рівноважна, то

- A. З'являється надлишок товарів
- B. Виникає дефіцит товарів
- C. Формується ринок покупця
- D. Зменшуються доходи споживачів

6. Якщо два товари є взаємозамінними, то зростання цін на перший товар призведе до

- A. Зменшення попиту на другий товар
- B. Збільшення обсягу попиту на другий товар
- C. Зменшення величини попиту на другий товар
- D. Зростання попиту на другий товар

7. Умовам «досконалої» конкуренції найбільше відповідає

- A. Сталі
- B. Устаткування
- C. Автомобілів
- D. Картоплі

8. «Монопсонія» – це

- A. Панування на ринку робочої сили (галузева профспілка)
- B. Панування на ринку невеликої групи фірм, яка контролює значну частку галузевого виробництва
- C. Панування на ринку певного покупця
- D. Панування на ринку певного продавця

9. Найбільш повно характеризує сутність природної монополії наступне

- A. Велике акціонерне товариство
- B. Ринкова ситуація, при якій мінімізація витрат виробництва одиниці продукції досягається при наявності єдиної фірми
- C. Спільне підприємство
- D. Фінансово-промислова група

10. Конкуренція на ринку – це

- A. Наявний обсяг пропозиції на ринку у даний момент часу
- B. Сукупність покупців та продавців, що діють на ринку у даний момент часу
- C. Це боротьба між окремими суб'єктами ринкового господарства за найбільш вигідні умови виробництва і реалізації товарів за
- D. Ступінь домінування на ринку однієї або декількох великих фірм

3. Розв'яжіть задачі.

Задача 1.

На основі даних, поданих у таблиці 1, розрахуйте на скільки гривень зросте рівноважна ціна товару після введення податку в розмірі X грн. з одиниці товару, якщо відомо, що попит і пропозиція на ринку визначаються такими рівняннями: $Q_d = 80 - p$; $Q_s = -60 + 5p$.

Таблиця 1 – Вихідні дані для розрахунку

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення X	3,6	3,7	3,8	3,9	4	4,1	4,2	4,3	4,4	4,5

Задача 2.

На основі даних, поданих у таблиці 2, розрахуйте на скільки відсотків зросла ціна товару, якщо за ціною $10+X$ грн. продавалося $600+Y$ одиниць, а після підвищення ціни обсяг продажу зменшився на 75 одиниць, еластичність попиту за ціною дорівнює 0,5.

Таблиця 2 – Вихідні дані для розрахунку

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення X	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення Y	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100

Список рекомендованої літератури

1. Білецька Л. В. Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. / Л. В. Білецька, 2-ге вид. переробл. та допов. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 688 с.

2. Бортіс Генріх. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класикокейнсіанської політичної економії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 560с.

3. Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 211 с.

4. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія : навч. посіб. Київ: Академія, 2005. 335с.

5. Економічна теорія: Політекономія : Підручник / за ред. В.Д. Базилевича: 6-те вид. перероб. і доп. Київ: Знання-Прес, 2007. 719 с.

6. Мельник П.В., Максименко І.А., Мацелюх Н.П. Економічна теорія : навчальний посібник. 2-ге вид. доп. Ірпінь: Національний університет ДПС України, Чернівці: «Прут», 2011. 404 с.

7. Максименко І.А. Політична економія : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Чернівці: «Прут», 2012. 600 с.

8. Мочерний С. В., Мочерна Я. С. Політична економія : навч. посіб. 2-ге вид. виправ. і доп. Київ: Знання, 2007. 684с.

9. Орехівський Г. А. Політекономія : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Каравела, 2008. 295с.

10. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Херсон: Право, 2010. 448 с.

11. Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. Економічний словник . Київ: Кондор, 2007. 358с.

12. Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. Політекономія : навч. посібн. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 450 с.

14. Саланье Бернар. Економіка без табу. Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. 139с.

15. Сімоно Філіп. 39 уроків сучасної економіки. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. 298с.

16. Щетинін А. І. Політична економія . Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 480 с.

**Семінар 6 «Поняття структури та інфраструктури ринку.
Ринки виробничих ресурсів»
Семінар з вирішенням практичних завдань**

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, тестування, розв'язання задач та ситуацій.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. Рента і її форми.
2. Ринок грошей і його вплив на реальний сектор економіки.
3. Кредитний ринок, його об'єкти і суб'єкти.
4. Природа позичкового процента.
5. Ринок цінних паперів.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Інфраструктура ринку - це

- A. Сукупність ознак сучасного ринку
- B. Сукупність суб'єктів ринкових відносин
- C. Взаємозв'язок різних видів ринку
- D. Сукупність інститутів за допомогою яких здійснюється функціонування ринкових відносин

2. На товарній біржі стають формою страхування такі угоди, як

- A. Спот-угоди
- B. Ф'ючерсні угоди
- C. Форвардні угоди
- D. Угоди хеджирування

3. Вартість товару робоча сила – це

- A. Доход, отриманий людиною від реалізації власних фізичних та інтелектуальних здібностей
- B. Реальна кількість товарів, які можна придбати за отриману працівником винагороду
- C. Ціна праці, яка встановлюється роботодавцем відповідно до чинного законодавства
- D. Вартість життєвих благ та послуг, необхідних для повного відтворення робочої сили

4. Визначте фактор, що впливає на ціну землі

- A. Природно-кліматичні умови
- B. Максимальний розмір плати за кредит
- C. Курс цінних паперів на державному фондовому ринку
- D. Розмір ренти

5. При збільшенні ставок заробітної плати

- A. Відбувається скорочення зайнятості, якщо попит на працю еластичний
- B. Відбувається скорочення зайнятості, якщо попит на працю абсолютно нееластичний

- C. Відбувається збільшення зайнятості, якщо попит на працю еластичний
- D. Відбувається скорочення зайнятості, якщо попит на працю нееластичний

6. Пропозиція землі є

- A. Абсолютно нееластичною
- B. Характеризується одиничною еластичністю
- C. Абсолютно еластичною
- D. Відносно еластичною

7. Комерційний кредит - це

- A. Кредит комерційних банків
- B. Кредит під високі відсотки
- C. Будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми

D. Товарна форма кредиту, яка визначає відносини з питань перерозподілу матеріальних фондів і характеризує кредитну угоду між двома суб'єктами господарської діяльності

8. Демонстрація досягнень в області виробництва, науки і техніки з метою укладання торговельних угод - це

- A. Виставки
- B. Аукціон
- C. Опціон
- D. Товарна біржа

9. У банку X, який є одним із багатьох банків, знаходиться депозит величиною 10 тис. грн. Норма обов'язкових резервів - 25%. Цей депозит здатний збільшити суму наданих позик на

- A. 25000 грн.
- B. Невизначені величини
- C. 40000 грн.
- D. 7500 грн

10. Періодичні відкриті торги, де реалізуються товари визначеної номенклатури (вовна, тютюн, чай тощо) - це

- A. Виставки
- B. Аукціон
- C. Опціон
- D. Товарна біржа

4. Розв'яжіть задачі.

Задача 1.

На основі даних, поданих у таблиці 1, розрахуйте в мільйонах гривень обсяг залучених на депозити коштів клієнтів банку, якщо ставка відсотка за депозитами – 10%, ставка відсотка за кредитами – $6+X\%$. Видавши всі можливі кошти в кредит, банк одержав прибуток $34,6+Y$ млн. грн.

Таблиця 1 – Вихідні дані для розрахунку

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення Х	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення У	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100

Задача 2.

У день народження студенту подарували $500+X$ грн. Він знав, що банк А пропонує $20+U\%$ -ві внески з нарахуванням складних відсотків, а банк Б – 25% річних по простих відсотках. У який банк потрібно покласти гроші, і скільки він зможе одержати там через п'ять років.

Таблиця 2 – Вихідні дані для розрахунку

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення Х	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100
Значення У	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Задача 3.

Статутний капітал компанії складається з $5+X$ млн. акцій на суму $500+U$ млн. грн. Величина прибутку, що направляється на виплату дивідендів, складає 50 млн. грн. Величина банківського відсотку – 12% . На основі даних, поданих у таблиці 3, визначити: номінальну вартість однієї акції; величину дивіденду на 1 акцію; величину засновницького прибутку, якщо продано 75% акцій.

Таблиця 3 – Вихідні дані для розрахунку

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення Х	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення У	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100

Список рекомендованої літератури

1. Білецька Л. В. Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. / Л. В. Білецька, 2-ге вид. переробл. та допов. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 688 с.
2. Бортіс Генріх. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класикокейнсіанської політичної економії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 560с.
3. Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 211 с.
4. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія : навч. посіб. Київ: Академія, 2005. 335с.
5. Економічна теорія: Політекономія : Підручник / за ред. В.Д. Базилевича: 6-те вид. перероб. і доп. Київ: Знання-Прес, 2007. 719 с.
6. Мельник П.В., Максименко І.А., Мацелюх Н.П. Економічна теорія : навчальний посібник. 2-ге вид. доп. Ірпінь: Національний університет ДПС України, Чернівці: «Прут», 2011. 404 с.
7. Максименко І.А. Політична економія : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Чернівці: «Прут», 2012. 600 с.
8. Мочерний С. В., Мочерна Я. С. Політична економія : навч. посіб. 2-ге вид. виправ. і доп. Київ: Знання, 2007. 684с.

9. Орехівський Г. А. Політекономія : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Каравела, 2008. 295с.
10. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Херсон: Право, 2010. 448 с.
11. Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. Економічний словник . Київ: Кондор, 2007. 358с.
12. Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. Політекономія : навч. посібн. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 450 с.
14. Саланье Бернар. Економіка без табу. Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. 139с.
15. Сімоно Філіп. 39 уроків сучасної економіки. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. 298с.
16. Щетинін А. І. Політична економія . Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 480 с.

Семінар 7 «Конкуренція і монополія» **Семінар з вирішенням практичних завдань**

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, тестування, розв'язання задач та ситуацій.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. Економічна природа і форми монополій.
2. Необхідність і методи антимонопольного регулювання.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Монополія, що панує на ринку

- A. Як правило, здійснює економічну дисфункцію
- B. Активізує дію ринкового механізму
- C. Сприяє розвитку економіки
- D. Одне підприємство є єдиним виробником товару

2. Основною ознакою відсутності конкуренції в галузі є

- A. Рівень прибутку, нижчий від нормального в галузі
- B. Нездатність фірм даної галузі до розширення виробництва
- C. Неможливість для інших фірм «увійти» до даної галузі
- D. Нижчий рівень оплати праці, ніж у середньому в галузі

3. Перший антимонопольний закон України було прийнято у

- A. 2000
- B. 1997
- C. 1998
- D. 1992

4. «Нецінова конкуренція» – це

- A. Різниця в оплаті праці за національністю або статтю
- B. Підвищення обсягів виробництва товарів більш високої якості

С. Боротьба між товаровиробниками за споживача шляхом впровадження досягнень науково-технічного прогресу в виробництво, що спричиняє покращення якості продукту та його асортименту

Д. Підвищення попиту на споживчі товари

5. Об'єктом державного регулювання в економіці є усе, окрім

А. Стимулювання економічного зростання

В. Антикризове та антимонопольне регулювання

С. Регулювання зайнятості населення та обмеження безробіття

Д. Визначення місця та ролі кожної підприємницької структури в системі суспільного розподілу праці

6. Роздержавлення – це

А. Запобігання надмірній диференціації індивідуальних доходів громадян

В. Перехід державної власності в руки окремої особи

С. Абсолютизація влади глобальних корпорацій та об'єднань

Д. Процес переходу державної власності в інші недержавні форми: приватну, кооперативну, акціонерну та ін

7. Монопсонія характеризується

А. Наявністю одного покупця певного товару на ринку

В. Наявністю одного продавця певного товару на ринку

С. Наявністю тільки одного продавця і лише одного покупця певного товару на ринку

Д. Наявністю ринку товару, на якому пропонує товар тільки державна монополія

8. Олігополія - це

А. Галузь, де за допомогою таємної змови здійснюється постійний контроль за цінами

В. Декілька конкуруючих галузей, які залишають вільний вхід в галузь

С. Галузь, де функціонує декілька фірм, що виготовляють стандартизований або диференційований продукт, а вступ в галузь блокований або обмежений

Д. Монополістичне об'єднання, яке встановлює свої ціни та повністю контролює ринок

9. Кооперація – це

А. Розподіл праці, який формується під впливом природно-географічних, соціально-економічних факторів і науково-технічного прогресу

В. Об'єднання виробників часткової продукції, призначеної для проміжного споживання, з метою створення кінцевої продукції, тобто продукції, призначеної для кінцевого споживання

С. Концентрація зусиль країни і її суб'єктів на виробництві певних товарів і послуг

Д. Поділ поміж сферами господарства

10. Економічну теорію, яка обґрунтовує необхідність активного державного регулювання економіки – це

А. Класична школа

В. Кейнсіанство

С. Маржиналізм

Д. Лібералізм

Список рекомендованої літератури

1. Білецька Л. В. Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. / Л. В. Білецька, 2-ге вид. переробл. та допов. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 688 с.
2. Бортіс Генріх. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класикокейнсіанської політичної економії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 560с.
3. Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 211 с.
4. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія : навч. посіб. Київ: Академія, 2005. 335с.
5. Економічна теорія: Політекономія : Підручник / за ред. В.Д. Базилевича: 6-те вид. перероб. і доп. Київ: Знання-Прес, 2007. 719 с.
6. Мельник П.В., Максименко І.А., Мацелюх Н.П. Економічна теорія : навчальний посібник. 2-ге вид. доп. Ірпінь: Національний університет ДПС України, Чернівці: «Прут», 2011. 404 с.
7. Максименко І.А. Політична економія : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Чернівці: «Прут», 2012. 600 с.
8. Мочерний С. В., Мочерна Я. С. Політична економія : навч. посіб. 2-ге вид. виправ. і доп. Київ: Знання, 2007. 684с.
9. Орехівський Г. А. Політекономія : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Каравела, 2008. 295с.
10. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Херсон: Право, 2010. 448 с.
11. Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. Економічний словник . Київ: Кондор, 2007. 358с.
12. Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. Політекономія : навч. посібн. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 450 с.
14. Саланье Бернар. Економіка без табу. Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. 139с.
15. Сімоно Філіп. 39 уроків сучасної економіки. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. 298с.
16. Щетинін А. І. Політична економія . Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 480 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Семінар 8 «Витрати виробництва і доходи підприємства»

Семінар з вирішенням практичних завдань

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, тестування, розв'язання задач та ситуацій.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Класифікація доходів підприємства.
2. Маса і норма прибутку.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Економічні витрати – це

А. Сума доходів, які можна одержати при найбільш корисному альтернативному способі використання ресурсів

В. Витрати, які залежать від зміни обсягів виробництва

С. Витрати всіх факторів виробництва на одиницю продукції

Д. Дійсні витрати виробництва на певний товар, які дорівнюють найвищій корисності тих благ, які суспільство могло б отримати, якби витрачені ресурси використовувались по іншому

2. Валовий продукт – це

А. Валовий доход

В. Весь обсяг продукції, який виготовлений на підприємстві

С. Товарні послуги, які виготовлені підприємством за певний період його функціонування, наприклад, за рік

Д. Все те, що продано на ринку

3. Витрати в економічному сенсі слова (економічні витрати) включають

А. Внутрішні і зовнішні витрати, у тому числі нормальний прибуток

В. Явні витрати, проте не включають неявні витрати

С. Неявні витрати, проте не включають явні витрати

Д. Не включають ні явні, ні неявні витрати

4. Альтернативні витрати - це

А. Обладнання, машини, сировина з допомогою яких виробляють товари та послуги;

В. Збитки через відмову від інших варіантів використання ресурсів

С. Витрати суспільно-необхідної праці проти індивідуальної праці

Д. Витрати фізичної праці поряд з машинною

5. Прибуток підприємства – це

А. Вираз частини вартості додаткового прибутку в натуральному вигляді

В. Особлива категорія товарного виробництва

С. Грошовий вираз частини вартості додаткового продукту у вигляді різниці між вирученою від реалізації і витратами на виробництво продукції

Д. Доход підприємства від реалізації продукції його виробництва

6. Постійні витрати – це витрати підприємця

А. На відрядну заробітну плату робітникам

В. На сплату процентів по кредитах

С. На сировину

Д. На матеріали

7. Фіксовані витрати – це

А. Змінні витрати підприємства

В. Альтернативні витрати

- C. Витрати, які не залежать від обсягу виготовленої підприємством продукції
 D. Витрати, які підприємство здійснює протягом року

8. До змінюваних витрат належить

- A. Витрати на придбання сировини
 B. Страхові внески підприємства
 C. Відсотки за кредит
 D. Амортизаційні відрахування

9. Структуру собівартості найповніше відображає один з наведених нижче варіантів

- A. Витрати на сировину, матеріали, паливо; витрати на оплату праці
 B. Витрати на сировину, матеріали, паливо; витрати на оплату праці; відрахування на соціальне страхування
 C. Витрати на сировину, матеріали, паливо; витрати на оплату праці; амортизаційні відрахування; відрахування на соціальне страхування; інші грошові витрати
 D. Витрати на сировину, матеріали, паливо; витрати на оплату праці; амортизаційні відрахування; інші грошові витрати

10. Розрахункова собівартість відображає один з наведених нижче варіантів

- A. Витрати на сировину, матеріали, паливо; витрати на оплату праці
 B. Затрати, що очікуються у періоді, на який розробляється виробнича програма
 C. Витрати на сировину, матеріали, паливо; витрати на оплату праці; амортизаційні відрахування; відрахування на соціальне страхування; інші грошові витрати
 D. Витрати на сировину, матеріали, паливо; витрати на оплату праці; амортизаційні відрахування; інші грошові витрати

4. Розв'яжіть задачі.

Задача 1.

Підприємець збирається відкрити мале підприємство. Придбання устаткування обійдеться йому у $50000+X$ грн. власних коштів, які при альтернативному їх використанні могли б щорічно приносити 5000 грн. доходу. Устаткування розраховано на 10 років роботи. Місячний фонд оплати праці робітників становитиме 2000 грн., оренда виробничого приміщення – 6000 грн. за рік, а на сировину, матеріали та електроенергію витратиметься 14000 грн. щорічно. Річний дохід підприємства після сплати податків становитиме $70000+Y$ грн.

На іншому підприємстві йому пропонують посаду менеджера з річною оплатою $7200+Z$ грн. Обчислити розміри річного бухгалтерського та економічного прибутку.

Таблиця 1 – Вихідні дані для розрахунку

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення X	1000	2000	3000	4000	5000	6000	7000	8000	9000	10000
Значення Y	2000	3000	4000	5000	6000	7000	8000	9000	10000	11000
Значення Z	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200

Список рекомендованої літератури

1. Білецька Л. В. Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. / Л. В. Білецька, 2-ге вид. переробл. та допов. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 688 с.
2. Бортіс Генріх. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класикокейнсіанської політичної економії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 560с.
3. Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 211 с.
4. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія : навч. посіб. Київ: Академія, 2005. 335с.
5. Економічна теорія: Політекономія : Підручник / за ред. В.Д. Базилевича: 6-те вид. перероб. і доп. Київ: Знання-Прес, 2007. 719 с.
6. Мельник П.В., Максименко І.А., Мацелюх Н.П. Економічна теорія : навчальний посібник. 2-ге вид. доп. Ірпінь: Національний університет ДПС України, Чернівці: «Прут», 2011. 404 с.
7. Максименко І.А. Політична економія : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Чернівці: «Прут», 2012. 600 с.
8. Мочерний С. В., Мочерна Я. С. Політична економія : навч. посіб. 2-ге вид. виправ. і доп. Київ: Знання, 2007. 684с.
9. Орехівський Г. А. Політекономія : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Каравела, 2008. 295с.
10. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Херсон: Право, 2010. 448 с.
11. Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. Економічний словник . Київ: Кондор, 2007. 358с.
12. Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. Політекономія : навч. посібн. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 450 с.
14. Саланьє Бернар. Економіка без табу. Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. 139с.
15. Сімоно Філіп. 39 уроків сучасної економіки. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. 298с.
16. Щетинін А. І. Політична економія . Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 480 с.

Семінар 9 «Підприємство і підприємництво в умовах ринкового господарювання»

Семінар з вирішенням практичних завдань

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, тестування, розв'язання задач та ситуацій.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. Основний і оборотний капітал підприємства.

2. Амортизація.
3. Проблеми та перспективи становлення підприємництва в Україні.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Підприємство – це

- A. Самостійна ініціативна діяльність громадян і їх об'єднань, яка спрямована на отримання прибутку
- B. Діяльність державних підприємств, які випускають товари і послуги, необхідні для розвитку національної економіки
- C. Діяльність фізичних і юридичних осіб в умовах вільного ринку
- D. Намагання будь-яким способом одержати максимальний прибуток

2. Умовою перетворення робочої сили на товар є

- A. Одержання підприємством прибутку
- B. Наявність фізичних та розумових здібностей людини
- C. Перетворення грошей на капітал
- D. Відчуження від засобів виробництва при капіталізмі

3. Товариства з обмеженою відповідальністю – це

- A. Підприємства державної форми власності
- B. Підприємства, що мають обмежений капітал
- C. Підприємства, де всі їх члени несуть відповідальність по зобов'язанням підприємства лише своїм паєм
- D. Підприємства, в яких обмежена комерційна діяльність

4. У науковий обіг термін підприємництво був введений

- A. Р. Кантільйоном
- B. Ж.Б.Сейєм
- C. А.Смітом
- D. В.Зомбартом

5. Підприємство засноване на особистій власності, використовується виключно особиста праця, самостійно здійснюється виробництво, весь дохід належить виробнику є

- A. Індивідуальним
- B. Сімейним
- C. Приватним
- D. Колективним

6. Підприємство засноване на власності та праці членів однієї сім'ї є

- A. Індивідуальним
- B. Сімейним
- C. Приватним
- D. Колективним

7. Підприємство засноване на власності окремого громадянина з правом наймання робочої сили є

- A. Індивідуальним
- B. Сімейним
- C. Приватним
- D. Колективним

8. Вид цінних паперів, що дає право їх власникові на участь в управлінні підприємством - це

- A. Акція підприємства
- B. Привілейована акція
- C. Приватизаційний сертифікат
- D. Облігація

9. Підприємство засноване на власності трудового колективу підприємства, кооперативу або іншого статутного товариства, громадської та релігійної організації є

- A. Індивідуальним
- B. Сімейним
- C. Приватним
- D. Колективним

10. Підприємство засноване на власності адміністративно- територіальних одиниць є

- A. Індивідуальним
- B. Комунальним
- C. Приватним
- D. Колективним

4. Розв'яжіть задачі.

Задача 1.

Випущено 1 млн. простих акцій по X грн. кожна і 40 тис. привілейованих акцій по Y грн. визначте величину акціонерного капіталу і контрольний пакет акцій, якщо для забезпечення контролю достатньо володіти 10% акцій, які дають право голосу.

Таблиця 1 – Вихідні дані для розрахунку

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення X	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100
Значення Y	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100

Задача 2.

Основний капітал вартістю X млн. грн. здійснює 1/10 обертів за рік, оборотний капітал – Y тис. грн. здійснює 4 оберти за рік. Розрахуйте суму річного і час повного обороту авансованого капіталу, на основі даних, поданих у таблиці 2.

Таблиця 2 – Вихідні дані для розрахунку

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення X	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100
Значення Y	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100

Задача 3.

Вартість виробничих будівель підприємства X млн. грн.; споруд - Y млн. грн., обладнання - Z млн. грн., транспортних засобів - 45 млн. грн. Середній термін функціонування перелічених частин основного капіталу - 30, 10, 10, 8 років. На основі даних, поданих у таблиці 3 визначте річну суму амортизаційних відрахувань.

Таблиця 3 – Вихідні дані для розрахунку

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення X	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100
Значення Y	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення Z	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100

Список рекомендованої літератури

1. Білецька Л. В. Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. / Л. В. Білецька, 2-ге вид. переробл. та допов. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 688 с.
2. Бортіс Генріх. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класикокейнсіанської політичної економії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 560с.
3. Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 211 с.
4. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія : навч. посіб. Київ: Академія, 2005. 335с.
5. Економічна теорія: Політекономія : Підручник / за ред. В.Д. Базилевича: 6-те вид. перероб. і доп. Київ: Знання-Прес, 2007. 719 с.
6. Мельник П.В., Максименко І.А., Мацелюх Н.П. Економічна теорія : навчальний посібник. 2-ге вид. доп. Ірпінь: Національний університет ДПС України, Чернівці: «Прут», 2011. 404 с.
7. Максименко І.А. Політична економія : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Чернівці: «Прут», 2012. 600 с.
8. Мочерний С. В., Мочерна Я. С. Політична економія : навч. посіб. 2-ге вид. виправ. і доп. Київ: Знання, 2007. 684с.
9. Орехівський Г. А. Політекономія : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Каравела, 2008. 295с.
10. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Херсон: Право, 2010. 448 с.
11. Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. Економічний словник . Київ: Кондор, 2007. 358с.
12. Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. Політекономія : навч. посібн. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 450 с.
14. Саланье Бернар. Економіка без табу. Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. 139с.
15. Сімоно Філіп. 39 уроків сучасної економіки. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. 298с.
16. Щетинін А. І. Політична економія . Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 480 с.

Семінар 10 «Особливості аграрних відносин підприємництва в умовах ринкового господарства»

Семінар з вирішенням практичних завдань

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, тестування, розв'язання задач та ситуацій.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. Державна політика регулювання і підтримки сільськогосподарського виробництва.
2. Особливості аграрної політики України.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Форма організації аграрної сфери, що ґрунтується на приватних фермах з власною або орендованою землею, тісно пов'язаних із первісними структурами, харчовою індустрією, банками - це

- A. Американська модель
- B. Західноєвропейська модель
- C. Китайська модель
- D. Африканська модель

2. Форма організації аграрної сфери, що спирається на сімейні ферми, розгалужену і всеохоплюючу кооперацію з чітко налагодженим сервісом, дотриманням цінового паритету і жорстких квот - це

- A. Американська модель
- B. Західноєвропейська модель
- C. Китайська модель
- D. Африканська модель

3. Форма організації аграрної сфери, що була проведена у 80х роках, передбачала ліквідацію комун, директивного планування й обов'язкових поставок - це

- A. Американська модель
- B. Західноєвропейська модель
- C. Китайська модель
- D. Африканська модель

4. Один з найважливіших секторів народного господарства України - це

- A. АПК
- B. ГМК
- C. ВГК
- D. ОТК

5. Тип господарства, який нині відіграє ключову роль у виробництві товарної сільськогосподарської продукції в країнах з розвинутою ринковою економікою - це

- A. Кооперативні господарства
- B. Сімейні фермерські господарства
- C. Підсобні господарства громадян
- D. Крупні капіталістичні ферми

6. Серед галузей економіки до АПК відноситься

- A. Сільське господарство
- B. Виробництво мінеральних добрив
- C. Суднобудування
- D. Сільськогосподарське машинобудування

7. Найбільш специфічною рисою виробництва в аграрно-промисловому комплексі є

- A. Фондомісткість
- B. Сезонність
- C. Матеріаломісткість
- D. Енергомісткість

8. Оренда землі передбачає

- A. Зміну власника
- B. Зміну споживача продукції
- C. Зміну виробника с/г продукції
- D. Передачу землі у користування на встановлений термін

9. Земельна рента буде зростати, за інших незмінних умов, якщо

- A. Знижується ціна землі
- B. Зростає попит на землю
- C. Пропозиція землі зростає
- D. Зменшується попит на землю

10. Визначте фактор, що впливає на ціну землі

- A. Природно-кліматичні умови
- B. Максимальний розмір плати за кредит
- C. Курс цінних паперів на державному фондовому ринку
- D. Розмір ренти

4. Розв'яжіть задачі.

Задача 1.

Фермер вирішив продати свою земельну ділянку в 10 га, на якій споруджено будівлю вартістю X тис. доларів. Ділянка щороку приносила дохід у вигляді ренти в розмірі Y тис. доларів. Середня відсоткова ставка Z %. На основі даних, поданих у таблиці 1 визначте ціну землі, за яку фермер продасть свою ділянку, загальну суму грошової виручки за землю й будівлю.

Таблиця 1 – Вихідні дані для розрахунку

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення X	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100
Значення Y	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення Z	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

Задача 2.

Фермерське господарство зібрало X тис. т зерна, з яких використано для господарських потреб - Y тис. т, Z тис. - для страхового фонду. Решта продукції була реалізована на ринку за ціною Z грн. за т. На основі даних, поданих у таблиці 2 визначте: величину товарної продукції, величину прибутку за товарну продукцію. Рівень рентабельності зернового виробництва, якщо собівартість 1 т зерна становила 120 грн. за т.

Таблиця 2 – Вихідні дані для розрахунку

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення X	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100

Значення У	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення Z	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100

Задача 3.

При урожайності зернових X ц з 1 га виробничі витрати склали U грн. на 1га. На основі даних, поданих у таблиці 3 визначте, яка сума додаткових витрат буде вигідна для збільшення виробництва зерна, якщо урожайність зерна досягла 40ц. Ціна реалізації 1ц зерна постійна і складає 140 грн.

Таблиця 3 – Вихідні дані для розрахунку

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення X	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100
Значення У	2000	3000	4000	5000	6000	7000	8000	9000	10000	11000

Задача 4.

Міський житель придбав земельну ділянку у сільській місцевості за X грн. і вирішує: здавати її в оренду чи самому займатися фермерством. На заводі, де він працює, він заробляє $500+U$ грн. на місяць. Якщо він віддасть ділянку в оренду місцевим фермерам, він буде отримувати щомісяця 350 грн. доходу. Якщо сам почне вирощувати на ділянці овочі, то отримає дохід у розмірі $8000+Z$ грн. на рік, але витрати на добрива, насіння і техніку становитимуть 4500 грн. на рік. Крім того йому доведеться звільнитися з роботи. На основі даних, поданих у таблиці 4 визначте, яке рішення йому варто прийняти. Обґрунтуйте.

Таблиця 4 – Вихідні дані для розрахунку

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення X	1000	2000	3000	4000	5000	6000	7000	8000	9000	10000
Значення У	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100
Значення Z	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100

Список рекомендованої літератури

1. Білецька Л. В. Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. / Л. В. Білецька, 2-ге вид. переробл. та допов. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 688 с.
2. Бортіс Генріх. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класикокейнсіанської політичної економії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 560с.
3. Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 211 с.
4. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія : навч. посіб. Київ: Академія, 2005. 335с.
5. Економічна теорія: Політекономія : Підручник / за ред. В.Д. Базилевича: 6-те вид. перероб. і доп. Київ: Знання-Прес, 2007. 719 с.
6. Мельник П.В., Максименко І.А., Мацелюх Н.П. Економічна теорія : навчальний посібник. 2-ге вид. доп. Ірпінь: Національний університет ДПС України, Чернівці: «Прут», 2011. 404 с.
7. Максименко І.А. Політична економія : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Чернівці: «Прут», 2012. 600 с.

8. Мочерний С. В., Мочерна Я. С. Політична економія : навч. посіб. 2-ге вид. виправ. і доп. Київ: Знання, 2007. 684с.
9. Орехівський Г. А. Політекономія : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Каравела, 2008. 295с.
10. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Херсон: Право, 2010. 448 с.
11. Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. Економічний словник . Київ: Кондор, 2007. 358с.
12. Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. Політекономія : навч. посібн. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 450 с.
14. Саланьє Бернар. Економіка без табу. Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. 139с.
15. Сімоно Філіп. 39 уроків сучасної економіки. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. 298с.
16. Щетинін А. І. Політична економія . Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 480 с.

Семінар 11 «Розподіл доходів. Форми суспільного продукту в процесі відтворення»
Семінар запитань і відповідей

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, тестування, розв'язання задач та ситуацій.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. Основний психологічний закон (Кейнса)
2. Закон Енгеля.
3. Соціальний захист: необхідність і основні елементи.
4. Відтворення: сутність, види, умови.
5. Суспільний продукт і його форми в процесі відтворення.
6. Валовий національний продукт та методи його обчислення.
7. Національне багатство та його відтворення.
8. Тіньовий сектор економіки у процесі відтворення.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Дохід - це

- A. Заробітна плата, яку отримав робітник за певний період
- B. Грошові надходження робітників та підприємців, отримані ними за певний період
- C. Заробітна плата та інші грошові надходження, отримані робітниками за певний період
- D. Грошові надходження домогосподарств та підприємств

2. Заощадження - це

- A. Заробітна плата, яку отримав робітник за певний період

В. Грошові надходження робітників та підприємців, отримані ними за певний період

С. Заробітна плата та інші грошові надходження, отримані робітниками за певний період

Д. Частина доходу, що залишається після сплати податків і не використовується на придбання споживацьких товарів

3. До доходів суб'єктів, отриманих внаслідок особливого соціального стану належить

А. Орендна плата

В. Заробітна плата

С. Пенсія

Д. Рентні платежі

4. Нерівність у розподілі доходів у ринковій економіці відображає

А. Крива Філіпса

В. Крива Лаффера

С. Крива Парето

Д. Крива виробничих можливостей

5. Сукупний обсяг товарів та послуг, виготовлених в країні протягом року

– це

А. Національне багатство

В. Валовий внутрішній продукт

С. Чистий економічний добробут

Д. Валовий національний продукт

6. Валовий національний продукт (ВНП) - це

А) новостворена у сфері матеріального виробництва вартість товарів та послуг

В. сукупність створених упродовж року засобів виробництва

С. Вартість товарів та послуг вироблених за рік, що виміряна в поточних цінах

Д. Правильна відповідь відсутня

7. До трансфертних платежів належать

А. Шкільне будівництво

В. Заробітна плата державних службовців

С. Податки

Д. Субсидії

8. Основним способом вимірювання економічного зростання в економіці є розрахунок

А. Темпів росту (приросту) грошової маси

В. Темпів росту (приросту) ВНП (ВВП)

С. Темпів інфляції

Д. Темпів безробіття

9. Дохід кінцевого використання – це

А. Заробітна плата плюс поточні заощадження

В. Особистий дохід мінус індивідуальні податки та неподаткові платежі

С. Заробітна плата основна та податкова

Д. Сума коштів, яка складається із зарплати, ренти та доходу у формі процента за капітал

10. Тіньова економіка (НД) - це

А. Сукупність вартості усіх матеріальних благ суспільства

В. Чистий дохід суспільства

С. Господарська діяльність, яка розвивається поза державним обліком та контролем, а тому не відображається в офіційній статистиці

Д. Сукупний дохід в економіці, який отримують власники факторів виробництва: праці, капіталу, землі, підприємницьких здібностей

4. Розв'яжіть задачі.

Задача 1.

Інвестор придбав три акції вартістю X грн., кожна з яких дає $Y\%$ фіксованого доходу на рік. Яку суму доходів він одержав протягом 4 років володіння однією акцією? На основі даних, поданих у таблиці 1 визначте, якщо банківський відсоток дорівнює 20% річних, то за якою ціною він міг би її продати.

Таблиця 1 – Вихідні дані для розрахунку

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення X	1000	2000	3000	4000	5000	6000	7000	8000	9000	8000
Значення Y	5	6	7	8	9	8	7	8	6	5

Задача 2.

На основі даних, поданих у таблиці 2 знайдіть децільний коефіцієнт, якщо відомо, що доходи 10% найбільш багатих людей до оподаткування оцінюються в X гр. одиниць (ставка прибуткового податку — 17%), а 10% найбільш бідних — у Y гр.од. і не обкладаються податками. Зробіть висновки.

Таблиця 2 – Вихідні дані для розрахунку

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення X	10000	20000	30000	40000	50000	60000	70000	80000	90000	80000
Значення Y	500	600	700	800	900	800	700	800	600	500

Список рекомендованої літератури

1. Білецька Л. В. Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. / Л. В. Білецька, 2-ге вид. переробл. та допов. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 688 с.

2. Бортіс Генріх. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класикокейнсіанської політичної економії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 560с.

3. Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 211 с.

4. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія : навч. посіб. Київ: Академія, 2005. 335с.

5. Економічна теорія: Політекономія : Підручник / за ред. В.Д. Базилевича: 6-те вид. перероб. і доп. Київ: Знання-Прес, 2007. 719 с.

6. Мельник П.В., Максименко І.А., Мацелюх Н.П. Економічна теорія : навчальний посібник. 2-ге вид. доп. Ірпінь: Національний університет ДПС України, Чернівці: «Прут», 2011. 404 с.

7. Максименко І.А. Політична економія : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Чернівці: «Прут», 2012. 600 с.
8. Мочерний С. В., Мочерна Я. С. Політична економія : навч. посіб. 2-ге вид. виправ. і доп. Київ: Знання, 2007. 684с.
9. Орехівський Г. А. Політекономія : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Каравела, 2008. 295с.
10. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Херсон: Право, 2010. 448 с.
11. Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. Економічний словник . Київ: Кондор, 2007. 358с.
12. Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. Політекономія : навч. посібн. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 450 с.
14. Саланьє Бернар. Економіка без табу. Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. 139с.
15. Сімоно Філіп. 39 уроків сучасної економіки. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. 298с.
16. Щетинін А. І. Політична економія . Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 480 с.

Семінар 12 «Економічне зростання та його чинники. Економічні цикли»

Семінар з вирішенням практичних завдань

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, тестування, розв'язання задач та ситуацій.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. НТР та його роль в економічному зростанні.
2. Економічне зростання та економічні цикли.
3. Фази економічного циклу, їх вплив та обсяги виробництва.
4. Економічні кризи та їх причини.
5. Особливості розвитку економіки України.
6. Тенденції і джерела економічного зростання в Україні.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Якість економічного зростання виражається у

- A. Покращенні життєвого рівня більшості населення, умов праці
- B. Зростанні загальноосвітнього, професійного та культурного рівнів зайнятого населення
- C. Збільшенні вільного часу на міжнародні дипломатичні відносини
- D. Усі відповіді вірні

2. Основним способом вимірювання економічного зростання в економіці є розрахунок

- A. Темпів росту (приросту) грошової маси

В. Темпів росту (приросту) ВВП (ВВП)

С. Темпів інфляції

Д. Темпів безробіття

3. Основними факторами інтенсивного типу економічного зростання є

А. Впровадження нової техніки і технології на основі передових досягнень науково-технічного прогресу, основою яких є процес інвестування виробництва

В. Підвищення загальноосвітнього і професійного рівня працівників

С. Розвиток підприємницьких здібностей

Д. Усі відповіді вірні

4. Припустимо, що в економіці зайнято 50 робітників, кожен з них працює 3000 годин на рік. Продуктивність праці складає 8 доларів за годину. Загальний обсяг виробленого продукту буде дорівнювати

А. 15 000 дол.

В. 75 000 дол.

С. 100 000 дол.

Д. 1,2 млн. Дол.

5. В країні «А» відношення капітал-продукт = 3, а в країні «Б» = 2. Якщо частка збережень інвестицій в ВВП в обох країнах є однаковим, то в країні «А» зростання ВВП

А. На 50% вище ніж в країні «Б»

В. В два рази нижче ніж в країні «Б»

С. Складають 2,3 від темпів росту в країні «Б»

Д. На 33% більше ніж в країні «Б»

6. Економічний цикл – це

А. Рух виробництва від початку попередньої до початку наступної кризи

В. Рух виробництва від початку попередньої до початку наступного процвітання

С. Рух виробництва від початку попередньої до початку наступної депресії

Д. Рух виробництва від початку попередньої до початку наступних прибутків

7. Депресія – це

А. Головна фаза економічного циклу, що супроводжується різким скороченням обсягів виробництва, зростанням безробіття, накопиченням товарів у сфері торгівлі та ін.

В. Застій у розвитку народного господарства

С. Зростання виробництва в обсягах, яких було досягнуто перед кризою

Д. Швидке зростання виробництва, яке супроводжується скороченням безробіття, розширенням обсягів кредиту тощо

8. Піднесення – це

А. Головна фаза економічного циклу, що супроводжується різким скороченням обсягів виробництва, зростанням безробіття, накопиченням товарів у сфері торгівлі та ін.

В. Застій у розвитку народного господарства

С. Зростання виробництва в обсягах, яких було досягнуто перед кризою

Д. Швидке зростання виробництва, яке супроводжується скороченням безробіття, розширенням обсягів кредиту тощо

9. Фази економічного циклу формуються за послідовністю

- A. Депресія, піднесення, пожвавлення, криза
- B. Криза, депресія, пожвавлення, піднесення
- C. Піднесення, пожвавлення, депресія, криза
- D. Пожвавлення, піднесення, депресія, криза

10. Норма нагромадження - це

- A. Виражена у відсотках частка виробничого і невиробничого нагромадження в національному доході
- B. Виражена у відсотках частка виробничого нагромадження у національному доході
- C. Відношення валових заощаджень до ВВП, виражених у відсотках
- D. Частка національного доходу, що направляється на нагромадження, виражена у відсотках до національного доходу

4. Розв'яжіть задачі.

Задача 1.

Припустимо, що в країні відношення капітал /продукт дорівнює X. На основі даних, поданих у таблиці 1 визначте, як вплинуть на величину ВВП (в умовах повної зайнятості) інвестиції обсягом У млрд. USD.

Таблиця 1 – Вихідні дані для розрахунку

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Значення X	3	4	5	6	7	8	9	4	6	5
Значення У	10	11	12	13	14	15	11	10	13	11

Список рекомендованої літератури

1. Білецька Л. В. Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. / Л. В. Білецька, 2-ге вид. переробл. та допов. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 688 с.
2. Бортіс Генріх. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класикокейнсіанської політичної економії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 560с.
3. Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 211 с.
4. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія : навч. посіб. Київ: Академія, 2005. 335с.
5. Економічна теорія: Політекономія : Підручник / за ред. В.Д. Базилевича: 6-те вид. перероб. і доп. Київ: Знання-Прес, 2007. 719 с.
6. Мельник П.В., Максименко І.А., Мацелюх Н.П. Економічна теорія : навчальний посібник. 2-ге вид. доп. Ірпінь: Національний університет ДПС України, Чернівці: «Прут», 2011. 404 с.
7. Максименко І.А. Політична економія : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Чернівці: «Прут», 2012. 600 с.
8. Мочерний С. В., Мочерна Я. С. Політична економія : навч. посіб. 2-ге вид. виправ. і доп. Київ: Знання, 2007. 684с.
9. Орехівський Г. А. Політекономія : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Каравела, 2008. 295с.

10. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Херсон: Право, 2010. 448 с.
11. Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. Економічний словник . Київ: Кондор, 2007. 358с.
12. Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. Політекономія : навч. посібн. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 450 с.
14. Саланье Бернар. Економіка без табу. Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. 139с.
15. Сімоно Філіп. 39 уроків сучасної економіки. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. 298с.
16. Щетинін А. І. Політична економія . Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 480 с.

Семінар 13 «Зайнятість, відтворення робочої сили та їх державне регулювання» Семінар з вирішенням практичних завдань

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, тестування, розв'язання задач та ситуацій.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. Природний вимір безробіття.
2. Соціальні наслідки безробіття.
3. Чинники і показники розширеного відтворення робочої сили.
4. Специфічність відтворення робочої сили.
5. Місце ринку праці у відтворенні робочої сили.
6. Особливості відтворення робочої сили на сучасному етапі.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Зайнятість - це

- А. Цілеспрямована діяльність людини
- В. Форма організації, за якої певна кількість людей спільно бере участь у виробничому процесі
- С. Населення працездатного віку, зайняте в економіці України
- Д. Діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих і суспільних потреб, яка приносить їм дохід у грошовій чи іншій формі

2. Ефективна зайнятість - це

- А. Зайнятість, що здійснюється відповідно до вимог основного економічного закону, інтенсивного типу відтворення
- В. Наявна зайнятість в суспільстві при оптимальній (раціональній) структурі народного господарства з урахуванням доцільності перерозподілу та використання трудових ресурсів відповідно до потреб технологічного способу виробництва, адекватності структури робочих місць і трудових ресурсів, їх статево-вікової та освітньо-кваліфікаційної структури

С. Надання суспільством усьому працездатному населенню можливості займатися суспільне корисною працею, на основі якої здійснюється індивідуальне (у межах сім'ї) та колективне (з участю фірм, компаній, держави) відтворення робочої сили і задоволення всіх потреб

Д. Сукупність виробничих відносин між різними економічними суб'єктами (найманими працівниками, капіталістами і державою), що виникають у процесі забезпечення працездатного населення робочими місцями та усвідомленої діяльності людей, спрямованої на виробництво товарів і послуг з метою створення прибутків для власників капіталу

3. Сукупність витрат, що реалізуються у формі довгострокових вкладень капіталу в різні галузі та сфери економіки. Головною метою інвестування є одержання, в перспективі, більшого підприємницького доходу, прибутку, відсотку, ренти - це

- А. Інвестиції
- В. Акції
- С. Облігації
- Д. Трансферти

4. Неповна зайнятість — це

А. Ситуація, коли певна кількість робочої сили вимушено залишається без роботи

В. Ситуація, коли певна кількість робочої сили добровільно не працює

С. Ситуація, коли певна кількість робочої сили працює неповний робочий день (тиждень)

Д. Ситуація, коли певна кількість робочої сили зайнята на сезонних роботах

5. Повна зайнятість — це

А. Зайнятість усіх тих, хто бажає і здатен займатися діяльністю, яка дає дохід

В. Зайнятість осіб, які відпрацювали протягом тижня не менше 4-х годин

С. Зайнятість осіб, які в підсобному господарстві відпрацювали протягом тижня не менше 30-ти годин

Д. Зайнятість осіб, частково зайнятих

6. Закон Оукена відображає

А. Залежність між рівнем безробіття та інфляцією

В. Залежність між рівнем інвестиції і доходами

С. Нерівність доходів у ринковій економіці

Д. Вплив зміни рівня циклічного безробіття на відхилення фактичного рівня ВВП від потенційно можливого

7. Вкладення в цінні папери, що випускаються приватними компаніями чи державою - це

- А. Фінансові інвестиції
- В. Акції
- С. Облігації
- Д. Трансферти

8. Безробіття, що виникає у фазі спаду виробництва, коли скорочення попиту на товари та послуги зумовлює скорочення попиту на працю - це

- А. Циклічне
- В. Структурне

С. Фрикційне

Д. Змішане

9. Безробіття, що виникає через змінив технології виробництва і структурі споживчого попиту, в результаті зменшується потреба в одних професіях і з'являється потреба в інших - це

А. Циклічне

В. Структурне

С. Фрикційне

Д. Змішане

10. Безробіття, що виникає у зв'язку з постійною плинністю трудових ресурсів: зміна роботи за власним бажанням, сезонність робіт, поява на ринку праці молодих спеціалістів після закінчення вузів - це

А. Циклічне

В. Структурне

С. Фрикційне

Д. Змішане

Список рекомендованої літератури

1. Білецька Л. В. Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. / Л. В. Білецька, 2-ге вид. переробл. та допов. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 688 с.

2. Бортіс Генріх. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класикокейнсіанської політичної економії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 560с.

3. Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 211 с.

4. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія : навч. посіб. Київ: Академія, 2005. 335с.

5. Економічна теорія: Політекономія : Підручник / за ред. В.Д. Базилевича: 6-те вид. перероб. і доп. Київ: Знання-Прес, 2007. 719 с.

6. Мельник П.В., Максименко І.А., Мацелюх Н.П. Економічна теорія : навчальний посібник. 2-ге вид. доп. Ірпінь: Національний університет ДПС України, Чернівці: «Прут», 2011. 404 с.

7. Максименко І.А. Політична економія : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Чернівці: «Прут», 2012. 600 с.

8. Мочерний С. В., Мочерна Я. С. Політична економія : навч. посіб. 2-ге вид. виправ. і доп. Київ: Знання, 2007. 684с.

9. Орехівський Г. А. Політекономія : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Каравела, 2008. 295с.

10. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Херсон: Право, 2010. 448 с.

11. Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. Економічний словник . Київ: Кондор, 2007. 358с.

12. Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. Політекономія : навч. посібн. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 450 с.

14. Саланье Бернар. Економіка без табу. Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. 139с.

15. Сімоно Філіп. 39 уроків сучасної економіки. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. 298с.

16. Щетинін А. І. Політична економія . Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 480 с.

Семінар 14 «Форми, методи та особливості державного регулювання економіки» Семінар з вирішенням практичних завдань

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, тестування, розв'язання задач та ситуацій.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. Реформування податкової системи в Україні.
2. Бюджетна система і бюджетна політика.
3. Сутність бюджетної системи і бюджетної політики.
4. Доходи і витрати державного бюджету.
5. Державний дефіцит.
6. Державні позики і державний борг.
7. Поняття грошово-кредитної політики.
8. Види, інструменти і цілі грошово-кредитної політики.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Об'єктом державного регулювання є

- A. Зовнішньоекономічні зв'язки
- B. Економічний цикл
- C. Зайнятість населення
- D. Регіональна структура господарств

2. Зовнішній державний борг – це

A. Загальний розмір заборгованості уряду власникам державних цінних паперів, який дорівнює сумі минулих бюджетних дефіцитів за мінусом позитивних сальдо бюджету, що мали місце за певний період часу

B. Заборгованість, що накопичилась у уряду за певний період часу в результаті запозичення грошей для фінансування минулих бюджетних дефіцитів заборгованість держави громадянам, підприємствам, установам, організаціям своєї країни, які є держателями цінних паперів, випущених урядом

C. Заборгованість держави іноземним громадянам, підприємствам, установам, організаціям, іншим країнам, а також міжнародним фінансово-кредитним організаціям

D. Заборгованість держави вітчизняним громадянам, підприємствам, установам, організаціям, іншим країнам, а також вітчизняним фінансово-кредитним організаціям

3. Бюджетна політика держави – це

- A. Управління фінансами всіх підприємств країни
- B. Управління фінансами державних підприємств
- C. Надання різних видів фінансової допомоги збитковим підприємствам
- D. Формування грошових доходів держави та їх використання на соціально-економічні цілі суспільства

4. Основними функціями фінансів є

- A. Накопичення необхідної кількості грошових коштів для здійснення процесу розширеного відтворення продуктивних сил і, насамперед, основної продуктивної сили – людини-працівника
- B. Регулювання державою розвитку економічної системи суспільства, зокрема відносин власності та технологічного способу виробництва
- C. Розподіл і перерозподіл ВВП, в тому числі НД, між окремими сферами, галузями суспільного виробництва, соціальними верствами та групами, а також регіонами

D. Усі відповіді вірні

5. Податкова політика, що реалізується державою, передбачає

- A. Формування державного бюджету
- B. Запровадження закону про оренду землі
- C. Виплати трансфертів малозабезпеченим сім'ям
- D. Стягнення податків

6. Об'єктом державного регулювання в економіці є усе, окрім

- A. Стимулювання економічного зростання
- B. Антикризове та антимонопольне регулювання
- C. Регулювання зайнятості населення та обмеження безробіття
- D. Визначення місця та ролі кожної підприємницької структури в системі суспільного розподілу праці

7. Визначте економічну теорію, яка обґрунтовує необхідність активного державного регулювання економіки

- A. Класична школа
- B. Кейнсіанство
- C. Маржиналізм
- D. Лібералізм

8. Державні фінанси - це

- A. Сукупність всієї грошової маси в країні
- B. Сукупність грошових доходів, які зосереджуються в руках держави і використовуються нею для здійснення соціально-економічної функції
- C. Сума грошової маси що використовується для обслуговування товарного обігу
- D. Кошти які використовуються для покриття внутрішнього та зовнішнього боргу

9. Однією з головних економічних функцій держави у сучасній економіці є

- A. Дослідження навколоземного простору
- B. Захист відносин конкуренції шляхом розробки та впровадження антимонопольного законодавства
- C. Отримання національного доходу
- D. Укладання різноманітних міжнародних угод

10. Цілісною системою державного регулювання економіки слід вважати

А. Оподаткування, фінансування та кредитування суб'єктів господарської діяльності

В. Забезпечення дотримання юридичними та фізичними особами чинного законодавства

С. Сукупність заходів законодавчого, економічного та соціального характеру з метою регулювання соціально-економічних явищ та процесів

Д. Прогнозування та індикативне планування соціально-економічних явищ та процесів

Список рекомендованої літератури

1. Білецька Л. В. Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. / Л. В. Білецька, 2-ге вид. переробл. та допов. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 688 с.

2. Бортіс Генріх. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класикокейнсіанської політичної економії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 560с.

3. Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 211 с.

4. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія : навч. посіб. Київ: Академія, 2005. 335с.

5. Економічна теорія: Політекономія : Підручник / за ред. В.Д. Базилевича: 6-те вид. перероб. і доп. Київ: Знання-Прес, 2007. 719 с.

6. Мельник П.В., Максименко І.А., Мацелюх Н.П. Економічна теорія : навчальний посібник. 2-ге вид. доп. Ірпінь: Національний університет ДПС України, Чернівці: «Прут», 2011. 404 с.

7. Максименко І.А. Політична економія : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Чернівці: «Прут», 2012. 600 с.

8. Мочерний С. В., Мочерна Я. С. Політична економія : навч. посіб. 2-ге вид. виправ. і доп. Київ: Знання, 2007. 684с.

9. Орехівський Г. А. Політекономія : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Каравела, 2008. 295с.

10. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Херсон: Право, 2010. 448 с.

11. Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. Економічний словник . Київ: Кондор, 2007. 358с.

12. Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. Політекономія : навч. посібн. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 450 с.

14. Саланье Бернар. Економіка без табу. Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. 139с.

15. Сімоно Філіп. 39 уроків сучасної економіки. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. 298с.

16. Щетинін А. І. Політична економія . Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 480 с.

ДОДАТКИ

Методичні вказівки та варіанти до задачі до теми 1

1 Використовуючи дані таблиці, розрахуйте альтернативну вартість спідниць за кожним із варіантів:

Товар	А	Б	В
Светри	12	9	8
Спідниці	2	3	4

Приклад розв'язання задачі 1

Розрахуємо альтернативну вартість спідниць під час переходу від варіанта А до варіанта Б:

$$\text{Альтернативна вартість спідниць (АБ)} = \frac{12 - 9}{3 - 2} = 3.$$

Отже, альтернативна вартість виробництва однієї спідниці під час переходу від варіанта А до варіанта Б дорівнює трьом светрам.

Розрахуємо альтернативну вартість спідниць під час переходу від варіанта Б до варіанта В:

$$\text{Альтернативна вартість спідниць (БВ)} = \frac{9 - 8}{4 - 3} = 1.$$

Отже, альтернативна вартість виробництва однієї спідниці під час переходу від варіанта до варіанта В дорівнює одному светру.

		Яблука					Пиріжки				
		А	Б	В	Г	Д	А	Б	В	Г	Д
Варіант	1	19	13	9	6	2	5	10	14	16	18
Варіант	2	18	14	9	6	5	5	8	12	14	16
Варіант	3	19	13	10	9	6	3	6	10	14	16
Варіант	4	17	14	10	9	6	3	5	12	19	22
Варіант	5	14	10	8	7	5	7	11	13	16	21
Варіант	6	17	12	7	4	1	5	11	18	25	27
Варіант	7	18	12	9	5	4	4	7	12	16	18
Варіант	8	18	15	11	8	4	2	5	11	16	20
Варіант	9	20	15	10	7	6	7	11	17	22	26
Варіант	10	18	12	10	9	5	7	11	18	25	27
Варіант	11	13	9	7	6	3	7	12	19	21	28
Варіант	12	20	14	9	6	5	6	12	16	20	24
Варіант	13	16	13	11	8	6	3	10	17	23	29
Варіант	14	16	12	8	7	6	5	12	16	23	29
Варіант	15	16	11	9	5	2	7	10	13	15	19
Варіант	16	14	9	6	4	2	3	8	10	14	16
Варіант	17	21	16	13	9	5	5	11	18	22	26
Варіант	18	18	14	10	8	5	2	7	13	18	23
Варіант	19	12	8	4	2	1	5	7	12	14	20
Варіант	20	19	15	13	9	6	2	5	8	15	17
Варіант	21	16	10	6	4	1	4	10	16	23	28
Варіант	22	16	12	8	5	2	4	11	17	24	29
Варіант	23	15	10	5	3	2	2	6	11	14	21
Варіант	24	22	17	13	10	6	5	8	11	17	20
Варіант	25	18	15	10	8	6	3	7	11	17	22
Варіант	26	17	11	9	7	6	6	8	15	17	22
Варіант	27	17	13	9	6	4	2	6	10	17	24
Варіант	28	17	11	7	5	1	2	8	10	16	20
Варіант	29	17	13	11	8	4	5	7	13	19	26
Варіант	30	13	8	3	2	1	6	13	15	18	23
Варіант	31	13	9	7	5	3	5	12	15	20	24
Варіант	32	15	11	8	6	4	7	9	16	22	28
Варіант	33	12	9	5	4	2	2	9	16	19	25
Варіант	34	17	13	11	9	6	6	9	15	19	26
Варіант	35	13	9	7	5	2	2	9	14	18	24

Методичні вказівки та варіанти до задачі до теми 2

Завдання: Знайти граничну корисність для двох випадків, побудувати графіки. Зробити висновки.

Корисність блага (utility of good) – це здатність економічного блага задовольнити одну або кілька людських потреб.

Максимізація корисності є метою споживача, основним мотивом його поведінки.

Розрізняють загальну корисність (total utility), яку споживач отримує від споживання усіх одиниць (частин) певного блага і граничну корисність (marginal utility) – додаткова корисність, що приносить споживання кожної додаткової одиниці (частини) блага.

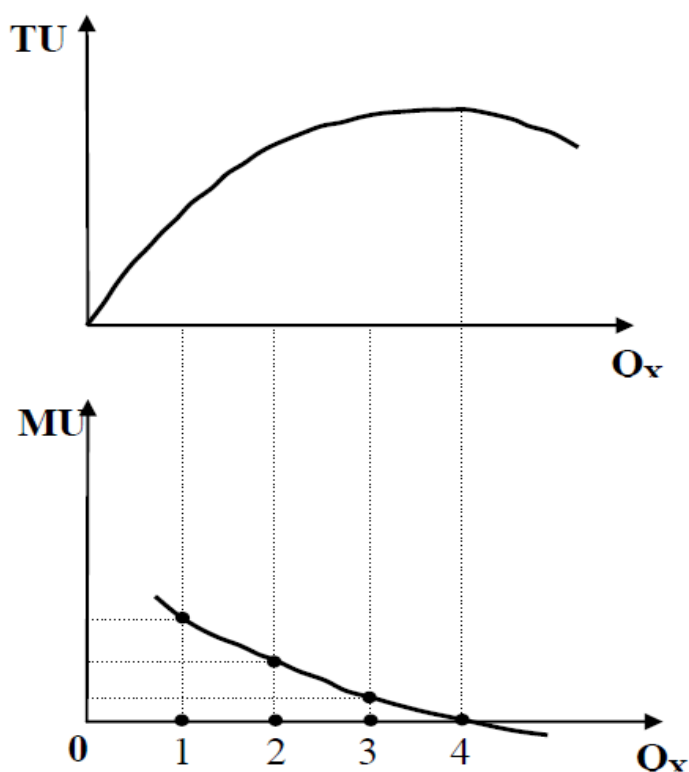
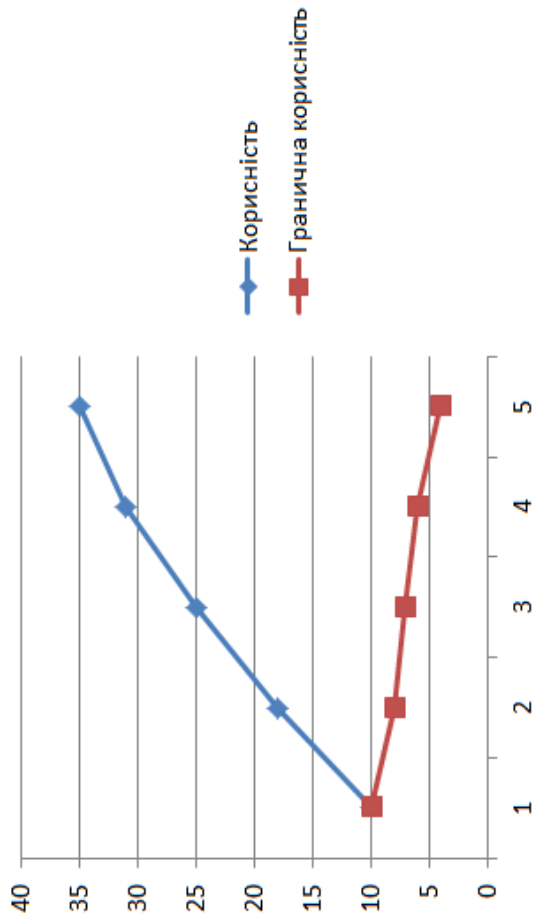

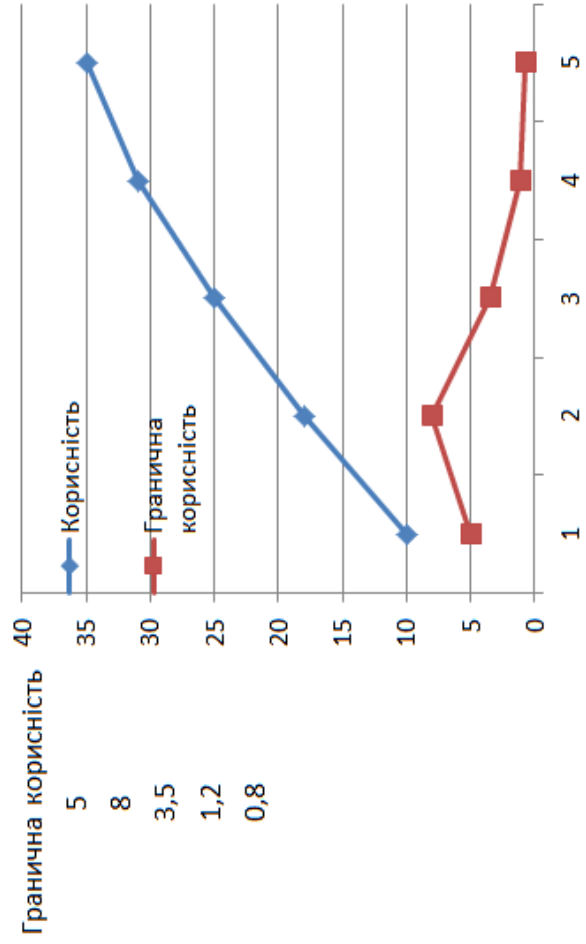
Рис. 2.1 – Зміна сукупної та граничної корисності блага X у процесі його пропорційного споживання

Загальна корисність (TU)

Гранична корисність (MU) = $\Delta TU / \Delta Q$

Кількість	Корисність	Гранична корисність
1	10	10
2	18	8
3	25	7
4	31	6
5	35	4

Кількість	Корисність	Дельта корисності	Дельта кількості	Гранична корисність
2	10	10	2	5
3	18	8	1	8
5	25	7	2	3,5
10	31	6	5	1,2
15	35	4	5	0,8

Варіант	Кількість					Кількість					Корисність				
	1	2	3	4	5	2	3	5	10	15	10	18	25	31	35
1	1	2	3	4	5	2	3	5	10	15	10	18	25	31	35
2	1	2	3	4	5	4	6	11	14	23	21	38	52	63	78
3	1	2	3	4	5	5	9	15	20	32	41	63	81	103	125
4	1	2	3	4	5	7	12	20	25	41	58	87	110	133	173
5	1	2	3	4	5	10	16	23	30	50	73	107	133	167	221
6	1	2	3	4	5	3	5	8	12	59	16	128	156	197	266
7	1	2	3	4	5	5	8	13	17	28	31	51	67	83	102
8	1	2	3	4	5	6	11	18	23	37	50	75	96	118	149
9	1	2	3	4	5	9	14	22	28	46	66	97	122	150	197
10	1	2	3	4	5	7	11	16	21	55	45	118	145	182	244
11	1	2	3	4	5	4	7	11	15	44	24	90	112	140	184
12	1	2	3	4	5	5	10	14	17	49	43	103	127	159	200
13	1	2	3	4	5	8	12	18	23	51	54	119	144	170	220
14	1	2	3	4	5	9	16	24	29	56	69	133	154	185	232
15	1	2	3	4	5	10	19	28	32	59	81	148	173	197	244
16	1	2	3	4	5	5	9	13	16	47	34	97	120	150	192
17	1	2	3	4	5	7	11	16	20	50	49	111	136	165	210
18	1	2	3	4	5	9	14	21	26	54	62	126	149	178	226
19	1	2	3	4	5	12	18	26	31	53	78	135	158	194	240
20	1	2	3	4	5	10	14	20	25	49	61	117	143	179	217
21	1	2	3	4	5	8	10	15	20	46	43	102	126	162	198
22	1	2	3	4	5	10	13	20	25	49	56	117	139	174	217
23	1	2	3	4	5	12	16	24	29	52	70	129	151	187	233
24	1	2	3	4	5	11	16	23	28	51	70	126	151	187	229
25	1	2	3	4	5	9	12	18	23	48	52	110	135	171	208
26	1	2	3	4	5	9	12	18	23	48	50	110	133	168	208
27	1	2	3	4	5	11	15	22	27	51	63	123	145	181	225
28	1	2	3	4	5	12	16	24	29	52	70	128	151	187	231
29	1	2	3	4	5	10	14	21	26	50	61	118	143	179	219
30	1	2	3	4	5	9	12	18	23	48	51	110	134	170	208
31	1	2	3	4	5	10	14	20	25	50	57	117	139	175	217
32	1	2	3	4	5	12	16	23	28	52	67	126	148	184	228
33	1	2	3	4	5	11	15	23	28	51	66	123	147	183	225
34	1	2	3	4	5	10	13	20	25	49	56	114	139	175	214
35	1	2	3	4	5	10	13	19	24	49	54	114	137	173	213
36	1	2	3	4	5	11	15	22	27	51	62	122	144	180	223
37	1	2	3	4	5	12	16	23	28	52	67	125	148	184	227

Методичні вказівки та варіанти до задачі до теми 3

Приклад . Щоб зробити одиницю товару, одна група товаровиробників витрачає 4 години, друга — 2,5 години, третя — 3 години. Потрібно визначити суспільно-необхідний час виробництва товару, якщо відомо, що перша група виготовила 20 од., друга — 12 од., третя — 8 одиниць товару. Проаналізувати яким є економічний стан кожного виробника.

Як зміниться суспільно необхідний робочий час та економічний стан підприємств, якщо на першому підприємстві удвічі зросте продуктивність праці, а на третьому – інтенсивність праці.

Результати розрахунків подати у табличній формі.

Розв'язок

Визначимо суспільно необхідний робочий час як середньозважений час, записавши умову і розв'язок в таблицю.

$$\text{СНРЧ} = \frac{\text{ІРЧ}_1 \cdot Q_1 + \text{ІРЧ}_2 \cdot Q_2 + \dots + \text{ІРЧ}_n \cdot Q_n}{Q_1 + Q_2 + \dots + Q_n}, \text{ де}$$

$\text{ІРЧ}_1, \text{ІРЧ}_2, \text{ІРЧ}_n$ – витрати на виробництво товару відповідно першого, другого та n-го виробників;

Q_1, Q_2, Q_n – обсяги виробництва відповідно першого, другого і n-го виробників.

За допомогою даної формули підрахуємо суспільно-необхідний робочий час:

$$\text{СНРЧ} = \frac{4 \cdot 20 + 2,5 \cdot 12 + \dots + 3 \cdot 8}{20 + 12 + 8} = \frac{134}{40} = 3,35 \text{ (годин)}$$

Таблиця 1

групи	Обсяг виробництва (Q), од.	Індивідуальний час		Суспільно-необхідний час		СНРЧ-ІРЧ
		на 1 од., год.	Всього, ІРЧ•Q	на 1 од., год.	Всього, СНРЧ•Q	
1	20	4	80	3,35	67	- 13
2	12	2,5	30		40,2	+ 10,2
3	8	3	24		26,8	+ 2,8
всього	40		134		134	0

Визначимо соціально-економічне положення кожної групи. У першій групі товаровиробників індивідуальний час виробництва товару перевищує суспільно необхідний, тому вона буде зазнавати збитків. Навпроти, у другій і третій групі товаровиробників суспільно необхідний час перевищує індивідуальний час на випуск продукції, тому в цих груп буде додатковий (економічний) прибуток.

Додаток В

		Час виробництва, години					Кількість одиниць, тис. шт.				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Варіант	1	3,8	2,7	5,7	4	5,3	45	14	19	18	12
Варіант	2	6	3	5,8	8,3	7,6	47	26	46	29	52
Варіант	3	7	6,9	4,6	4,5	8,9	15	43	32	24	36
Варіант	4	8,2	3,3	2,4	7,4	7,6	20	35	40	29	25
Варіант	5	8,8	6,6	4,2	5,6	9	19	40	24	41	36
Варіант	6	8,7	3,6	8,9	2,2	2,1	46	54	52	50	27
Варіант	7	5,4	3,6	4,9	3,7	7,2	22	57	26	33	50
Варіант	8	4,2	4,7	7,9	7,4	6,1	37	44	26	16	29
Варіант	9	3,6	5,5	8,9	6,3	3,2	50	40	17	48	49
Варіант	10	5,4	5,3	6,1	9	2,3	56	52	11	46	42
Варіант	11	3,9	2,8	5,5	6,2	8,1	20	25	46	46	39
Варіант	12	8,4	4,7	2,9	6	3,6	50	49	49	47	41
Варіант	13	6,8	8,6	6,9	8,8	8,3	26	25	47	53	43
Варіант	14	4,9	5,7	6,1	7,9	4,3	45	52	36	14	35
Варіант	15	5,5	2,9	8,3	6,9	4,5	51	50	45	37	38
Варіант	16	4,6	6,4	5,7	7,5	3,8	53	55	53	37	43
Варіант	17	2,6	8,9	5	4,7	4,3	38	54	22	49	53
Варіант	18	6,1	5,7	4,9	6,2	4	11	11	33	41	26
Варіант	19	8,3	2,7	8	6,5	7,8	55	41	45	33	16
Варіант	20	4,6	3	3	6,1	2,3	55	18	25	11	23
Варіант	21	8,1	3,8	3,2	3,9	3,5	46	35	24	46	57
Варіант	22	6,7	8,6	5,1	7,9	5,8	37	38	28	43	14
Варіант	23	7,3	8,2	8,3	3,4	4,4	14	15	31	47	45
Варіант	24	4,3	6,6	4,1	2,9	4,4	13	32	56	56	53
Варіант	25	6,5	5,6	2	7,3	3,7	43	53	52	25	30
Варіант	26	4,7	5,2	5	4,9	4,6	32	14	55	24	14
Варіант	27	5,6	2	4,8	3	5,7	42	34	29	45	32
Варіант	28	5,6	8,6	5,6	3,2	8	45	32	55	23	22
Варіант	29	3,5	4,2	6	8,1	2,4	23	44	14	12	36
Варіант	30	4,4	2,4	6,4	8,2	4,8	32	20	35	46	55
Варіант	31	2,4	4	3,9	2,9	7,5	50	22	47	44	30
Варіант	32	4,6	5,7	7,4	4	3,2	41	56	36	11	36
Варіант	33	4,3	5,1	6,8	5,1	5,8	43	48	45	26	47
Варіант	34	3,6	4,8	2,1	5,3	2,2	42	39	25	16	22
Варіант	35	2,3	7,1	3	6,7	6,9	54	48	51	26	41

Навчальне видання

*Проданова Лариса Василівна
Бочарова Юлія Геннадіївна
Лижник Юлія Борисівна*

Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Формат 60x84/8. Ум. др. арк.

Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені
Михайла Туган-Барановського
50042, Дніпропетровська обл.,
м. Кривий Ріг, вул. Курчатова, 13.
Свідоцтво суб'єкту видавничої
Справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.